

Info sešit

SEKANKA

Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Zaniklé město na ostrohu
nad soutokem Vltavy a Sázavy
v dosahu kláštera na Ostrově
obývaném po staletí
řádem benediktinů

Jan Vizner,
archeolog, historik a badatel
Václav Šmerák

MEZI ŘEKAMI, z. s.

OBEC HRADIŠTKO

MĚSTYS DAVLE

REGIONÁLNÍ MUZEUM
V JÍLOVÉM U PRAHY

Jan Vizner,
archeolog, historik a badatel
Václav Šmerák

SEKANKA

Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Zaniklé město na ostrohu nad soutokem
Vltavy a Sázavy v dosahu kláštera na Ostrově
obývaném po staletí řádem benediktinů

*Foto obálka:
SEKANKA u Davle kolem roku 1910,
Národní muzeum. Oddělení dějin
tělesné výchovy a sportu, fotoarchiv,
Rakousko-Uhersko, skleněný diapozitiv.*

*Foto předchozí strana:
Letecký snímek soutoku Vltavy
a Sázavy, foto Jiří Jiroušek.*

Povodí Vltavy, státní podnik, navazuje na nejlepší tradice a zkušenosti českého vodního hospodářství. Cílem je zlepšovat možnosti všestranného využívání povrchových a podzemních vod v celém hydrologickém povodí Vltavy tak, aby zůstalo významným místem zdravého životního prostředí a plnohodnotného života lidí. Na území o celkové rozloze 28 708 km² spravuje státní podnik Povodí Vltavy více než 22 000 km vodních toků v hydrologickém povodí Vltavy a v dalších vymezených hydrologických povodích, z toho je 5 520 km významných vodních toků, přes 12 000 km určených drobných vodních toků a dalších více než 4 600 km neurčených drobných vodních toků.

Grafická rekonstrukce vstupní brány do středověkého městečka zvaného dnes Sekanka. Předpokládaná existence v relativně krátkém časovém úseku během 3. čtvrtiny 13. století. Zničeno bylo nejspíš během braniborského plenění (1278) a již nebylo obnoveno. Kresba vstupní brány Jan Vizner, foto V. Šmerák.

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, www.muzeumjilove.cz

Archaia, společnost pro ochranu historického dědictví, Petr Juřina, ředitel společnosti Archaia, www.archaia.cz

Obec Hradištko, www.hradistko.cz

Národní muzeum. Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu, fotoarchiv

Středočeský kraj

Tomáš Palatý, přírodovědecká fakulta UK

Hospůdka U Bazénu, Jílové u Prahy – Kabáty

Poděkování Královské kanonii premonstrátů na Strahově za zpřístupnění zámku na Hradištku

Archeologický park Liboc, Praha 6

Lucie Hašková, knihovna Hradištko

Vojtěch Pavelčík, fotograf

Karel Vančura, historie Davle

© Mezi řekami, z.s.

© Jan Vizner

© Jiří Jiroušek, letecké snímky Sekanky a soutoku Vltavy a Sázavy

© Národní muzeum, foto 1910

Použité fotografie: není-li jinak uvedeno, archiv V. Šmerák

Mezi řekami, z.s., www.mezirekami.cz, mail: info@mezirekami.cz, mob. 603 196 678

ISBN 978-80-260-9899-7

Davle

Sekanka

Mlýnský náhon na Ostrově

Hradištko pod Medbíkami

Závist

Třebosín

Stěchovice u Prahy

Rakousy

*Vltava u Davle, pod Sekankou, foto kolem roku 1910,
Národní muzeum. Oddělení dějin tělesné výchovy
a sportu, fotoarchív, Rakousko-Uhersko,
skleněný diapozitiv*

SEKANKA

Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Poděkování všem, kteří publikaci podpořili:

Mezi řekami, z.s.

MEZI ŘEKAMI, z. s.

Obec Hradištko

OBEČ HRADIŠTKO

Městys Davle

MĚSTYS DAVLE

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy

REGIONÁLNÍ MUZEUM
V JÍLOVÉM U PRAHY

Lesy ČR

K SERVIS

Středočeský kraj

Knihovna Hradištko

Tato publikace vznikla za laskavého přispění Skupiny ČEZ

SEKANKA

Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Dne 3. října 2015 se skupina přátel historie vypravila do míst středověkého města Sekanka, které zde spí nad soutokem Vltavy a Sázavy zasypáno nánosy staletí, ne nepodobné starověkým Pompejím.

Vznikl tak záznam pozoruhodné přednášky Jana Viznera a částečný videozáznam. Vše jsme doplnili o řadu dalších dokumentů, fotografií a kreseb a o výpovědi dalších historiků. Připomněli jsme také archeologa Miroslava Richtera, který stál u objevení Sekanky a vyzdvižení jejího významu.

Poděkovat je nutné také všem přispěvatelům, bez kterých by tato útlá knížka nevznikla.

*Václav Šmerák, editor projektu Info sešitů
a Toulek mezi Vltavou a Sázavou,
Společenství Mezi řekami, z.s.*

Nejprve suchá fakta

Ostroh, nazývaný Sekanka, se nachází na severozápad od obce Hradištko. Výběžek zvlněné krajiny je svírán rameny řek Sázavy a Vltavy.

O opevněné ostrožně na Sekance se jako první zmiňuje Václav Hájek z Libočan. Podle něj se zde měl nacházet hrad Mstibín, který

měl patřit vybájenému Mstibojovi (synovi Neklanova mladšího bratra Hostivíta). Hrad měl být podle Václava Hájka založen roku 874. Nespíš to tak nebylo, ale faktem je, že na ostrohu byly ještě v jeho době znatelné rozvaliny ze stavební činnosti.

Původní terénní situaci lze částečně rekonstruovat podle dochovaných starých map. Nejstarším vyobrazením je panoráma krajiny z roku 1640 od Davida Altmanna z Eidenbergu.

Podrobnější obraz situace poskytl v roce 1900 S. Klíma. Popisoval hlavně asi 30 děr vysekaných ve skále, jež pokládal za pozůstatky jam po srubech. Na lokalitě na ostrohu nazvané Pískovna (protože se zde těžil písek) byly již dříve narušovány kostrové hroby a kameny z valu byly odváženy na stavby domů v Hradištku. J. L. Píč se zmiňuje (v roce 1909) o zdejší opevnění a charakterizuje je jako podobné mladším typům slovanských ostrožných hradišť. Zmiňuje se však o dvou lokalitách, z nichž obydlená byla pouze poloha na Sekance.

Výřez panoramatu krajiny z roku 1640 od Davida Altmanna z Eidenbergu s naznačením osady - městečka Sekanky na ostrohu mezi Vltavou a Sázavou.

V r. 1925 se vrátil k výzkumu ostrožny J. Böhm, který napsal v r. 1927 krátkou zprávu, ve které uvádí, že na místě kostrových hrobů nedochází k dalším větším nálezům. Pouze občas někdo z místních najde středověký střep

(také byl nalezen jeden klíč). Sám předpokládal, že jde o hradiště z „počátku historických dob“, které mělo patrně vliv na klášter nacházející se v nedalekém sousedství.

Těžba písku na lokalitě Pískovna byla obnovena v době

Václav Hájek z Libočan byl český kronikář, spisovatel a nejprve utrakvistický, od roku 1521 katolický kněz, který žil v 16. století. Jeho nejvýznamnějším dílem je *Kronika česká*, která poprvé vyšla v roce 1541.

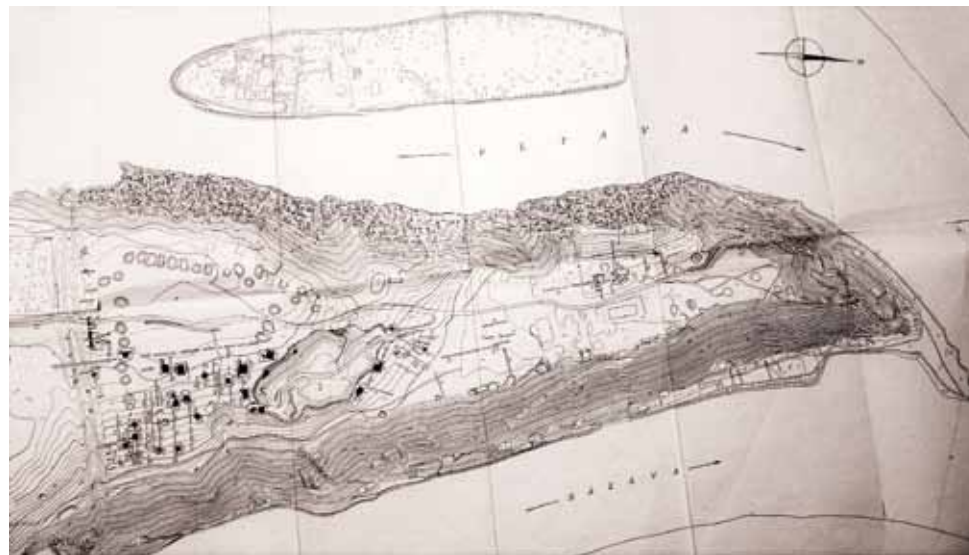
protektorátu, kdy byl okolní prostor využíván k vojenským účelům cvičiště SS. Po válce se zde těžil písek pro pomocné práce při stavbě slapské přehrady.

Od Vltavy směrem k osadě vedla dvakrát zalomená cesta, která se vyhýbala skalnímu masivu. Při systematickém průzkumu byla objevena další cesta vedoucí po stráni, která má mírnější sklon. Byla nazývána Sekanka (název se nejdříve používal pro cestu, až později se začala nazývat Sekankou celá ostrožna).

Po několika opakovaných upozorněních ohledně neznámých nálezů místních dělníků přijeli na místo pracovníci Státního archeologického ústavu. Jmenovitě I. Hnízdová a J. Kudrnáč. Ve zprávě I. Hnízdové je popisováno velké množství objektů (hlavně jam) zničených v době těsně předcházející samotnému 1. výzkumu. V Pískovně místní dělníci zachránili jednu celou nádobku (druhá byla rozbita), kterou předali J. Kudrnáčovi v r. 1950 a ukázali mu nalezené kostry. K prvnímu záchrannému výzkumu došlo v roce 1953. Archeologický ústav ČSAV pokračoval ve výzkumu do roku 1956. Po jeho dokončení byly zastaveny veškeré těžební práce v Pískovně a bylo rozhodnuto začít se soustavným průzkumem na celé ploše ostrožny (začal pak v roce 1958).

V 70. letech převzal vedení výzkumu Miroslav Richter, který se snažil zjistit, jakého bylo osídlení

na „Sekance“ typu. Mohlo jít o klášterní dvorec, opevněnou vesnici nebo o sídliště klášterních řemeslníků a služebníků (asi kombinace všech tří typů osad). Během rozsáhlé (i v mezinárodním měřítku) typologické, technologické

Zákres situace na Sekance na základě výzkumu Miroslava Richtera. Publikace Hradištko u Davle, Praha, 1982

a chronologické analýzy nalezených středověkých souborů došel Richter k závěru, že převažujícím zaměstnáním obyvatel muselo být řemeslo a obchod. Osada svou polohou na soutoku Vltavy a Sázavy, uvnitř majetkového komplexu ostrovského kláštera, velmi připomíná umístění tržních osad na církevních panstvích. Úlohu obchodu při ekonomické produkci na sídlišti lze doložit mnoha nálezy především řemeslných a méně zemědělských

výrobků (mobilní nálezy: váhy a vážky, rozsáhlá bronzolitecká a kovářská produkce zaměřená na odbyt výrobků).

Osada se rovněž snažila budováním cest napojit na blízké, již tradiční obchodní stezky. Na jižní

straně ostrohu byla odkryta rozsáhlá plocha, která musela sloužit jako náměstí a tržiště. V hlavních rysech jde o tržní osadu ostrovského kláštera, o níž se nezachovaly písemné zprávy. V dochovaných středověkých pramenech totiž není ani zmínka o sídlišti na ostrožně. Při srovnání s podobnými sídlišti je však nutné vzít v úvahu též velikost zdejšího opevnění. Pokud měla ve 13. století tržiště vůbec nějaké hradby,

byly zpravidla lehčího typu. Proto lze usuzovat, že tato lokalita měla větší význam, než prostá tržní střediska.

V osadě na Sekance nebo v její blízkosti žily přechodně skupiny cizích horníků, kolonistů a řemeslníků, ovšem nevíme jak velké (ale nebylo jich málo). Zanechaly po sobě železné předměty a keramiku, které typologicky nenavazují na předchozí domácí vývoj. Nedořešenou zůstává otázka, jakého

Kresba skládacích kupeckých vážek nalezených na Sekance, Archeologický atlas.

typu byla tato v pramenech nedochovaná neagrární osada.

Dnes se předpokládá existence osady v relativně krátkém časovém úseku během 2. a 3. čtvrtiny 13. století. Zničena byla nejspíš během braniborského plenění (1278) a již nebyla obnovena.

**Zdroj: Filip Igor,
Zaniklé středověké město
u Hradištku u Davle,
Praha 1982**

Jan Vizner a kastelánka hradu v Týnci nad Sázavou Magdaléna Timpllová.

Přednáška se zevrubnou prohlídkou celé lokality zvané Sekanka.

Proutěný oltář připomínající klášter na Ostrově.

Přívoz mezi Sekankou a klášterem na Ostrově.

Hmotové rekonstrukce obdobných stavení, která tvořila středověká města. Foto na straně V. Šmerák.

PRVNÍ SEZNÁMENÍ SE SEKANKOU

Vypráví Jan Vizner

...Vydáme se společně na autentickou prohlídku Sekanky, kde bývalo před téměř osmi sty lety město. Právě přicházíme od současné obce Hradištka a vstupujeme do prostoru zaniklého středověkého města. Jako první vidíme před sebou táhlé zahloubeniny a mohutné valové relikt. To jsou pozůstatky opevnění, které areál města oddělovalo od zbytku celé ostrožny. Ta se postupně zužuje od relativně rovné plochy táhnoucí se sem od Hradištka, Třebšína a Krňan až na samotný soutok. Příkop má šířku přes deset metrů, současná hloubka je také několik metrů. Vezmeme-li v úvahu, že se příkop po bezmála osm století zanáší, je jisté, že původní hloubka byla mnohem výraznější. To potvrzují i archeologické výzkumy, které zde probíhaly po dobu více než deseti let. Valový relikt, který dnes vypadá jako jakýsi táhlý pahorek nebo táhlá vyvýšenina, není pozůstatkem jenom nějaké dřevohlinité opevňovací konstrukce, ale ve dvou třetinách své délky v sobě skrývá mohutné kamenné zděné těleso – přes metr silné hradby. Ty dokonce v centrální části vstupu skrývají jakousi kamennou čtyřúhelníkovou stavbu, kterou si s velkou pravděpodobností můžeme představit jako

Jan Vizner se sešitem poznámek; archeolog a historik. Poslouchá jeho kolega Petr Juřina, ředitel Arcaia, o.p.s..
Foto V. Šmerák.

Výřez Altmannovy mapy - 1640 - celek se zákresem Sekanky na ostrohu mezi Vltavou a Sázavou a klášterem na Ostrově.

Výřez Altmannovy mapy - 1640 - zákres Sekanky na ostrohu mezi Vltavou a Sázavou.

Výřez Altmannovy mapy - 1640 - zákres kláštera na Ostrově.

Kresebná rekonstrukce možné podoby vstupní brány na Sekance. Kresba Jan Vizner.

nějakou věžovou bránu. Podobné se dochovaly v mnoha královských městech ve středních Čechách. Můžeme se na ně zajet podívat do Berouna nebo do Kouřimi, kde jsou tyto stavby dochované ze 13. století. V mladší, už pozdně gotické nebo renesanční podobě je můžeme vidět například ve Velvarech a v Lounech. Z toho usuzujeme, že i zdejší město mělo pravděpodobně, byť nedokončenou, kamennou hradbu s budovou sloužící jako vstupní brána.

Když vstoupíme touto pomyslnou bránou dále do prostoru, spatříme relativně řídký listnatý les, při okrajích promíšený chatami, a velké množství podivných zahloubenin. Setkal jsem se zde s náhodnými návštěvníky, kteří historii tohoto místa, starou bezmála sedm a půl století, kladli do podstatně kratší

Louny, foto Bořivoj Kohout.

minulosti. Často se lidé mylně domnívají, že se jedná o zákopy po Němcích. Avšak to, co tady všude okolo sebe vidíme, nejsou ani zákopy po Němcích, ani jiné stopy relativně nedávné válečné historie. Jsou to pozůstatky staveb naprosto mírových, ovšem výrazně starších. Jedná se o pozůstatky zahloubených částí středověkých domů.

Projděme si společně celou lokalitu. Páteř původního středověkého města, nebo toho, co nám po něm zůstalo zachováno, tvoří současná příjezdová cesta k chatám, kterou lze v délce téměř jednoho kilometru sledovat až k závěru ostrožny. Pravděpodobně více či méně koresponduje s původní hlavní příjezdovou cestou. To znamená, že pokud bychom se ocitli okolo roku 1260 na stejném místě, jako jsme teď, tak bychom pravděpodobně

překonali dřevěný most, jehož poslední část by byla padací a vedl by přes mohutný příkop, před kterým byl ještě vyzdvižen další val korunovaný dřevěnou palisádou, a prošli bychom onou, tehdy ještě pravděpodobně nedostavěnou, branskou stavbou. Po jedné straně by ji lemovala kamenná hradba s cimbuřím, na druhé straně by ještě byla částečně skryta v lešení, na ni by pak navazovala další provizorní dřevěná hradba. V momentě, kdy bychom měli uvedenou fortifikaci – vnější opevnění – za sebou, ocitli bychom se na tržišti středověkého města.

Proč města? Proč ne vesnice, proč ne dvorce? Archeologie se tím dlouho zabývala, nicméně dnes už víme, že se skutečně jednalo o město, které mělo minimálně šedesát městských parcel s domy víceméně

Louny – konec 19. století.

městského typu. Město téměř postrádalo zemědělské zázemí a bylo skutečně živo z řemesel a z obchodu. Víme, že jeho součástí byl také hřbitov a u něho musel být kostel. V době vrcholného středověku, za vlády krále Přemysla Otakara II., bylo nemyslitelné, aby hřbitov neobklopoval nějakou církevní stavbu. Proto i tady nepochybně stál kostel, chrám nebo kaple. Tato stavba však definitivně zanikla ve 20. letech 20. století, kdy se v těchto místech v souvislosti se stavbou chat otevřela pískovna. Důsledkem toho byla odtěžena nemalá část celého zaniklého městečka. Ale této pískovně, která nám sebrala kus zdejší historie, zároveň vděčíme za to, že jsme po historii v těchto místech začali pátrat. Právě díky ní dnes víme, kde stojíme a co se zde nacházelo.

Sonda do jižního opevnění, M. Richter.

Hradební zeď - pohled od východu, M. Richter.

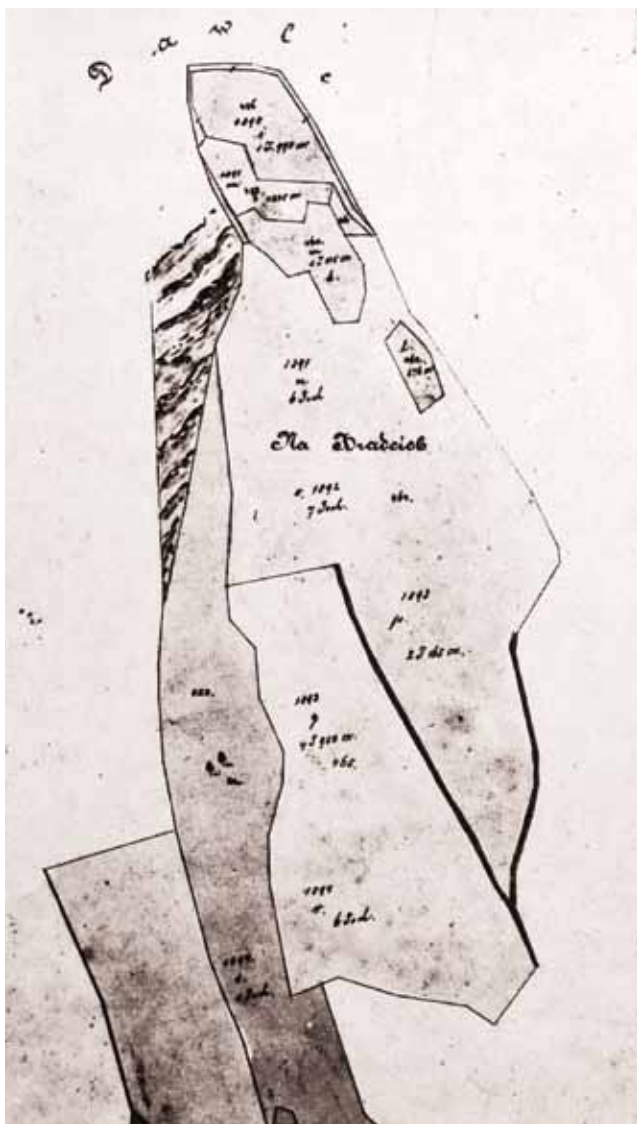

Hradební zeď za vnějším valem, M. Richter.

Hradištko u Davle – městečko ostrovského kláštera

Miroslav Richter

Opevnění na ostrožně bylo známo již Václavu Hájkovi z Libočan. Umístil sem hrad Mstiboje, vybájeného syna Neklanova a mladšího bratra Hostivítova; hrad měl být založen r. 874 a nazván Mstibín. Hájkovo vyprávění přejímá později i F. A. Heber, který také poprvé uvádí stručný popis lokality; mluví sice jen o jednom příkopu a valu, všímá si ale různých jam a odvolává se na sdělení starých lidí, kteří prý viděli na místě sklepy, z nichž byl těžen kámen pro stavbu zámku v Hradištku v r. 1709 a později. Úplnější popis situace na Sekance z počátku našeho století podal S. Klíma. Povšiml si především řady asi třiceti jam, vysekaných ve skále, a pokládal je za zbytky základů dřevěných srubů, i když připouštěl možnost, že pocházejí od dobývání velkých pařezů. V písčité byly již tehdy narušovány kostrové hroby a z valů se prý odvezlo mnoho kamene na stavby do Hradištko. Cestu vysekanou po západním úbočí ostrohu má Klíma za dílo 18. stol., kdy museli robotou povinní občané ze Sázavy a Měchenic jezdit do dvora na Hradištko. Podobná pověst je rozšířena u starších lidí na Hradištku dodnes, ale s tím rozdílem, že mluví o rozebírání zdi za valem, která prý byla ještě na počátku našeho století viditelná. Opevnění na Sekance, do jisté míry podobné typům mladších slovanských ostrožných hradišť, zahrnul do svého

Ostroh Sekanka na lesní mapě roku 1828.

Ostroh Sekanka - výřez z katastrální mapy z roku 1840.

Ostroh Sekanka ve výřezu katastrální mapy z roku 1886.

soupisu i J. L. Píč, ačkoliv se mohl opřít jen o Klímův popis a o nálezy kostrových hrobů. Na mapě uvádí dvě hradiště u soutoku Vltavy se Sázavou, jedno na Sekance, druhé na pravém břehu Vltavy těsně pod soutokem. V inventáři

hradišť však tuto druhou polohu již nepopisuje a náš povrchový průzkum terénu vyloučil též možnost opevnění v těchto místech. Hlášení nových nálezů kostrových hrobů v písčinné, které podala lesní správa v Hradištku

prostřednictvím ministerstva školství v r. 1925 Státnímu archeologickému ústavu v Praze, přivedlo na místo J. Böhma, který o situaci publikoval krátkou zprávu. Výslovně uvádí, že u kostér nejsou nálezy, pouze se porůznu vyskytují

středověké střepey a železný klíč. Podle členění terénu a rozložení valů pokládal Böhm nejsevernější část ostrožny tradičně za akropoli a prostor mezi vnějším opevněním a vnitřním valem za předhradí. Kladl hradiště do „počátků historických dob“ a vyslovil domněnku, že mělo vliv na vybudování kláštera pod ním, ačkoliv nemohl svůj názor doložit nálezy. Zájem archeologů se potom obrátil k Ostrovu, s jehož částečným zaplavením se počítalo již tehdy v projektech vranské přehrady. Ničení hřbitova na Sekance bylo na zákrok Státního archeologického ústavu dočasně zastaveno nebo alespoň značně omezeno. Bohužel ani nálezy na tak výrazné poloze v blízkosti kláštera nevyvolaly včas záchranný výzkum. K němu došlo až za poměrně náhodných okolností v r. 1953. K výzkumu byly vybrány dvě jámy, které podle profilu ve stěně pískovny slibovaly nejbohatší nálezy. Od r. 1956 převzal výzkum Archeologický ústav ČSAV. V prvním roce bylo nutno ještě dokončit záchranu narušených objektů v pískovně, v níž byla postupně omezena a nakonec úplně zakázána pravidelná těžba.

Počátky výzkumu

Těžba písku byla obnovena v době okupace, kdy se Sekanka stala součástí velkého vojenského prostoru, a další objekty byly narušovány i po válce, když se na místě těžil písek pro pomocné stavby přehrady ve Slapech. Na základě upozornění dělníků navštívili postupně místo pracovníci Státního archeologického ústavu I. Hnízdová a J. Kudrnáč. Podle zprávy I. Hnízdové si můžeme udělat představu o poměrně velkém množství objektů zničených ještě v posledních letech před zahájením výzkumu: podle náčrtů to byly jámy různých profilů. Při návštěvě J. Kudrnáče v r. 1950 mu dělníci předali nalezenou nádobku (druhá byla rozbita) a ukázali kostry. V té době ještě nebylo možno vytyčit

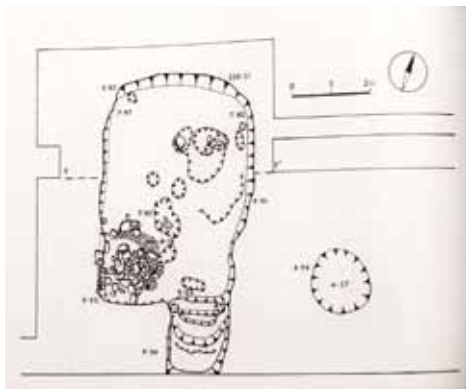
Letecký pohled na základy kláštera na Ostrově, foto vzniklo po napuštění přehrady – jezu ve Vraném, rok 1934.

soustavnou síť sond na celém areálu, poněvadž lesní správa nevydala povolení ke kácení lesního porostu ani k částečnému mýcení, a proto se výzkum mohl obrátit zprvu jen do těch míst,

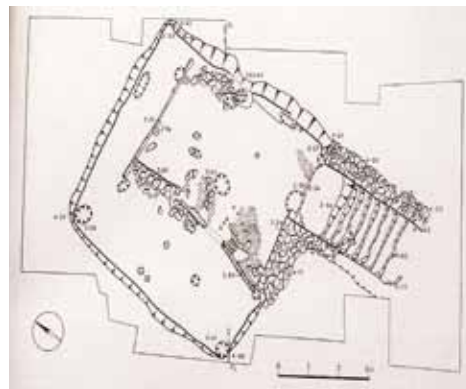
kde zalesnění bylo řídké a počítalo se s ním při probírkách.

Na počátku svých vysokoškolských studií v Praze jsem se postupně seznamoval se slovanskými a raně středověkými lokalitami v okolí. Z Píčových Starožitností jsem věděl o hradišti nad ostrovským klášterem; nápadné sousedství obou lokalit mne zaujalo tak, že jsem s A. Benešem v květnu r. 1953 místo navštívil. Ve stěně pískovny se rýsovaly výplně pravidelně zahluobených jam s kolmými stěnami, z nichž vyčnívaly kromě spálených dřev a kusů mazanice střepey a velké kusy nádob. Posbírali jsme pod stěnou pískovny několik kusů keramiky a odevzdali jsme je historickému oddělení Archeologického ústavu ČSAV. Vlastním impulsem k zahájení výzkumu se však stala až návštěva A. Beneše a M. Steklé-Zápotocké v létě téhož roku. Jejich hlášení se dostalo přes Archeologický ústav do Muzea hl. m. Prahy, které podle dohody s ústavem provádělo výzkum i ve venkovských pražských okresech. Tehdejší ředitel dr. A. Liška v srpnu zahájil společně s dr. B. Soudským na Sekance záchranný výzkum. V první sezóně byl vedením prací pověřen studující prehistorie J. Kaván.

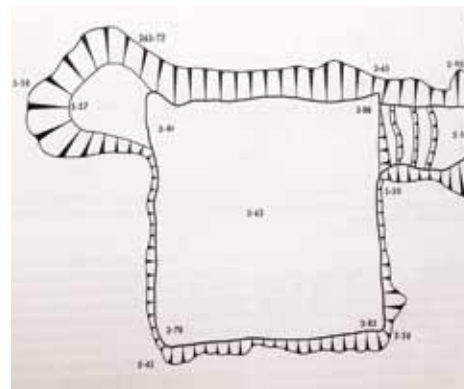
Publikace Miroslav Richter
– *Hradiště u Davle*

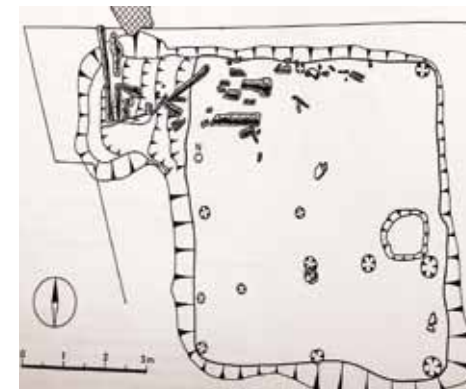
Půdorys objektu na Sekance, M. Richter.

Půdorys objektu na Sekance, M. Richter.

Půdorys objektu, M. Richter.

Půdorys objektu na Sekance, M. Richter.

Archeologický výzkum M. Richtera, odkrytí podzemní části jednoho z domů na Sekance.

Archeologický výzkum M. Richtera, studna, která vydala cenné nálezy.

Začněme s příběhem archeologie na ostrohu, kterému se od nepaměti říká Sekanka

V 50. letech, když otevřeli zdejší pískovnu, byla archeologie středověku „v plenkách“, a i tento výraz je spíše eufemismus. Tehdy se cti dbalý archeolog zabýval pravěkem, prehistorií a středověk zůstával někde úplně na okraji zájmu. Podobně jako dnešní archeologové považují za podiviny

postmedievalisty, tedy archeology, kteří se zabývají novověkem nebo dokonce takzvaným recentem, čili současností. Pro někoho je to nepochopitelné, ale historie je všechno a nelze vynechat ani dobu nedávno minulou. *To, co v tuto chvíli říkáme, v příští vteřině už je historie, to, v čem žijeme, je historie,*

Sekanka - současný stav, kde jsou patrné prohlubně po původních stavbách. Foto V. Šmerák.

protože žádný okamžik se neopakuje a každý se stává minulostí v okamžiku, kdy probíhá. Archeologie jakéhokoli období má svůj nepopiratelný význam. A toto tvrzení tehdy správně chápala jenom určitá skupina

běžně v pohřbech objevovaly milodary. Proto archeolog usoudil, že se jedná o nějaký pohřeb z doby svatého Václava, možná o 100 let dříve nebo o 100 let později, a tím to pro něj bylo uzavřené.

Sekanka, současný stav po zahrnutí vykopávek. Foto V. Šmerák.

vědců, většinou mladých. Když při těžbě písku na počátku 50. let v prostoru zvaném Sekanka došlo k nálezů lidských kostí a keramiky, byl naštěstí přivolán archeolog, který však jenom zběžně nálezy prohlédl a usoudil, že se s největší pravděpodobností jedná o nějaký staroslovanský pohřeb. V předkřesťanské době bylo zvykem dávat do hrobu zemřelých milodary. Raný křesťanský pohřební ritus nebyl ještě natolik vyhraněný, aby ho bylo možné oddělit od starších pohanských zvyků, ještě v 10. a dokonce i v 11. století se

Sekanka samozřejmě nemohla uniknout pozornosti badatelů. Byly známé velice rozsáhlé valy, byly známé zahloubeniny, ale tehdejší archeologie a samozřejmě i historie předpokládala, že se jedná o nějaké staroslovanské hradiště, které tady stálo dřív, než byl založen ostrovský klášter, a že důvodem k založení ostrovského kláštera byla právě existence onoho hradiště. Nález byl tedy považován za ne příliš objevný, ne příliš významný. Ovšem pravdivost těchto úvah se brzy začala hroutit.

O tři roky později se na místo přijeli podívat dva studenti archeologie Miroslav Richter a Antonín Hejna jako na zajímavou archeologickou lokalitu a v odtržené stěně pískovny uviděli jakousi propálenou vrstvu, z které se sypala keramika, lezla zuhelnatělá dřeva a dokonce trčel jakýsi podivný železný rošt. Samozřejmě je to zaujalo, začali se celému místu věnovat a za necelý rok, který mladíčký dvaadvacetiletý student Miroslav Richter věnoval úsilí přesvědčit archeologické instituce, aby zde mohl bádat, se na místo vrátil. Se svolením archeologických institucí a Muzea hlavního města Prahy začal provádět zjišťovací výzkum, aby odhalil, co se na ostrohu nad soutokem Vltavy a Sázavy nachází.

Vzhledem k tomu, že dál si budeme povídat už jenom o Mirku Richterovi, nechtěl bych opominout jeho kolegu a kamaráda při prvním výletu na Sekanku, Antonína Hejnu, který se později už jako diplomovaný archeolog zasloužil například o dokonalé poznání nedalekého hradu v Týnci nad Sázavou a mnoha dalších lokalit. Výrazným způsobem přispěl české archeologii středověku a pro nás je velkým štěstím, že se zaměřil právě na náš kraj dolního Posázaví a že díky němu leccos víme o nejstarším osídlení zdejšího kraje.

Ale vraťme se k Mirku Richterovi a k jeho práci na Sekance. Není bez zajímavosti, že jeho činnost vešla do klasické literatury milovníků detektivních románů. Archeology ze Sekanky obsadil do svého románu spisovatel Václav Erben. V jednom díle vyprávění o kapitánu Exnerovi se – samozřejmě pod pseudonymem, ale velmi průhledným – objevuje Miroslav Richter i jeho kolegové a v knize je popisována jejich práce na Sekance při ostrovském klášteře.

Výzkum lokality Sekanka probíhal 11 let a měl nejrůznější úskalí. Vzhledem k tomu, že ho Miroslav začínal jako student, setkával se s různým nepochopením i s nedůvěrou, ale nakonec dotáhl výzkum do konce a dotáhl ho do takového konce, který je pro každého archeologa štěstím. Dokázal celý výzkum zhodnotit a závěry z něho následně publikovat ve skvělé knize, která se jmenuje „Hradištko u Davle – městečko ostrovského

Doc. PhDr. Miroslav Richter, DrSc.

Byl významný český archeolog, který se specializoval na středověkou archeologii a významnou měrou se podílel na založení moderního archeologického výzkumu středověku v ČSSR. Současně spolupracoval na vytvoření koncepce ochrany archeologických památek, která je v ČR platná dodnes.

V letech 1952–1957 studoval archeologii a historii na FF UK v Praze. V letech 1957–1998 působil v Archeologickém ústavu ČSAV a zastával zde vedoucí funkce (historicko-archeologické oddělení, pracoviště Praha, tajemník ARÚ). V 80. letech vedl oddělení pravěku na FF UK.

Již během studií prováděl výzkum archeologické lokality Hradištko u Davle (1954–1965), městečka náležejícího klášteru Ostrov u Davle, a i později se soustředil na výzkum středověkých měst: Sezimovo Ústí (1962), Hradec Králové (1969), Tábor (1971–1974), dále Vysoké Mýto, Žďár nad Sázavou a jiné.

kláštera“. Kniha se bohužel nedočkala druhého vydání, ale doufám, že se tak jednou stane. Není k dostání v žádném antikvariátu a kdo z nás ji vlastní (jsem jedním z těch šťastných), ten si ji hlídá. Kniha je těžko dostupná i pro dnešní studenty archeologie, na fakultě je pouze jeden exemplář, který si mohou studenti ofotit, ale rozhodně ne půjčit domů. Takový zájem by Miroslava Richtera určitě potěšil, protože obsah knihy byl úplně na počátku přijímán trošku se skepsí a jeho závěry byly brány s jistou rezervou. S výsledky jeho práce dodnes pracujeme, přestože některá tvrzení byla jeho kolegy a následovníky překonána, ale to se stalo jen díky tomu, že je Miroslav Richter objevil.

Nyní si shrneme závěry výzkumu Miroslava Richtera a porovnáme si je s tím, co vidíme kolem sebe. Veškeré jámy v současném terénu nejsou žádné zákopy po Němcích, ale pozůstatky více než šedesáti obytných – a nejenom obytných – domů, které tu kdysi ve středověku stály. Tedy někdy okolo poloviny nebo po polovině 13. století, to znamená po roce 1250, kdy bylo jistě městečko založeno. Nevzniklo na místě staršího hradiště, jako tomu bylo u mnoha jiných středoevropských, i vůbec českých měst, například Kouřimi nebo Litoměřic, ale bylo založeno „na zeleném drnu, na zelené louce“, to znamená na místě, kde starší osídlení nebylo. Bezprostřední sousedství s tehdy již půl druhého století existujícím ostrovenským klášterem vedlo většinu badatelů k myšlence, že zdejší městečko bylo stoprocentně a zcela spjata právě s tímto ostrovenským klášterem. Ten podle nich musel být lokátorem, tedy tím, kdo ho založil. Dnes tyto úvahy opatrně zkoušíme přehodnotit, protože současné znalosti o historii a vedlejší vývoji a samozřejmě i znalosti archeologické nám

Město Kouřim, obdobné znaky náměstí se Sekankou, foto archiv.

Srovnání se záměry na Sekance – náměstí v Litoměřicích, foto archiv.

dovolují odvážnější hypotézy, ale k nim teprve dojdeme.

Zatím jsme si řekli, jak bylo městečko objeveno a zkoumáno a jak městečko vypadalo. Za mohutným šíjovým příkopem a valem, na kterém postupně vyrůstala velká kamenná hradba, jakou známe dochovanou z nejrůznějších středoevropských měst, vzniklo opravdu rozsáhlé tržiště, které mělo zhruba tvar trojúhelníku nebo spíš takového protáhlého čtyřúhelníku, zužujícího se směrem od vstupní hradby s branou dozadu k ostrožně. Plocha tržiště se nijak dramaticky neliší od velkých náměstí, jaké najdeme v královských městech středních Čech, jako je Kolín, Kouřim, Louny, Slaný, anebo poddanská města, například Velvary nebo Český Brod. Plocha tržiště by se svou rozlohou příliš nelišila ani od některých starších pražských náměstí, třeba i od Staroměstského náměstí. Okolo tržiště stály takřka v pravidelném tvaru a na pravidelně rozdělených parcelách domy. Po nich dnes vidíme ony výrazné zahloubeniny. Většinu z nich bychom mohli popsat asi následovně: jáma v zemi o rozměrech zhruba 5 × 5 metrů, v hloubce zhruba 2 metry. U některých z nich, zvláště u těch, které byly archeologicky zkoumány a archeologicky obnaženy, můžeme vidět i vchodové šíje. Jsou to takové kolíkovité zahloubeniny, které směřují k centrálnímu pravoúhlému útvaru, k oné pravoúhlé díře do země. Ještě Miroslav Richter a mnoho archeologů po něm předpokládalo, že se jedná o takzvané zemnice nebo polozemnice. To znamená, že prostor, po němž tady dnes vidíme jen jámu v zemi, sloužil k bydlení, nad ním byla vztyčena nějaká dřevěná střešová konstrukce sedící přímo na zemi nebo jenom na nějaké nízké obvodové konstrukci ze dřeva. Jednalo se o dům, který

měl místo stěn vybudovaných nad zemí část zahloubenou pod zem. Takové stavby samozřejmě lidstvo provázely, jsou běžné v době bronzové i železné, známe je od starých Germánů a Slovanů. Objevují se i v raném středověku, ale i ve středověku vrcholném a pozdním. Ještě když byla v 70. letech zkoumána zaniklá středověká osada Kravín, která zanikla proto, že její obyvatelé v roce 1420 odešli na husitský Tábor – tak jediná zde důkladně zkoumaná stavba byla dvouprostorová stavba zahloubená do země a zahloubený prostor skutečně sloužil k bydlení. Ale tento typ bydlení je ve vrcholném nebo pozdním středověku spíše výjimkou a považujeme ho spíše za raritu. Můžeme říci, že od 10. až 11. století sloužily zahloubené stavby k bydlení buď jako pouhá provizoria – na krátký čas, než si lidé postavili jiný velký dům, nebo jako výrobní objekty. Vzhledem k tomu, že se existence Sekanky dá předpokládat na dobu jedné generace, to znamená 25 až 30 let, vzhledem k tomu, že zde byla budovaná kamenná fortifikace s kamennou branou, a vzhledem k tomu, že se tu nacházejí předměty velmi luxusního charakteru, z nichž zdaleka ne všechny byly na Sekance

Experiment řešení, jak mohlo vypadat obydlí, které nebylo jen zastřešenou dírou v zemi. Archeologický park Villa Nova v Uhřetíně v Orlických horách.

vyrobeny, tak nebudeme předpokládat, že by tu lidé po dobu jedné generace žili v provizoriích, ale budeme předpokládat, že větší část zahloubenin není po obytných částech, ale po sklepech. Po sklepech domů, které nad těmi zahloubenými částmi vyrostly. Akorát že domy nebyly kamenné.

Do dnešních dnů se v Praze zachovaly, byť v renesančním nebo barokním kabátě, nádherné románské městské domy a paláce do výšky druhého i třetího patra. Zachovaly se nám proto, že jako materiál byl využit kámen, prakticky nezničitelná materie. Pokud by stavby byly budovány ze dřeva, případně z dřevohlinitých konstrukcí, tak by se nám z nich nemuselo zachovat vůbec nic, a to hlavně v případě, pokud by zanikly požárem – naprosto běžnou záležitostí ve středověkém městě. O Sekance víme, že zanikla násilnou vojenskou akcí, tudíž i požárem, proto se nám z nadzemních částí staveb nezachovalo vůbec nic. Můžeme si zkusit ukázat, jak by takové stavby vypadaly...

Kdybychom přistoupili k alternativě, že se jednalo o zahloubené stavby, mohly by vypadat následovně: přístřeškem vpředu je kryta schodišťová část a hlavní stavba je

Ukázka středověkých staveb – Uhřetín.

Usedlost středověkého kováře – skanzen Řepora.

Obytné stavení – 13. století, Slovanský Archeopark Modrá.

Obytná stavení – rekonstrukce 13. století. Skanzen Řepora.

nadzemní část nad obydlím. Ano, takovéto stavby existovaly. Máme je doložené z Mariánské louky v Děčíně, kde bylo jakési předlokační osídlení před založením velkého města Děčína. Máme je doložené i odjinud, ale buď jako dočasná provizoria nebo stavby starší pocházející z 11. až 12. století. Od druhé poloviny 90. let probíhaly výzkumy na takzvané Petřské čtvrti, neboli v jednom z míst, z nichž později před polovinou 13. století vznikla Praha, jako hradbami obehnané královské sídelní město. A tyto nejnovější výzkumy ukázaly, že uvedené zahloubené části byly skutečně podsklepenými prostory pod většími budovami, které nad zemí pokračovaly roubenou konstrukcí, která mohla vypadat jako nádherné několikapatrové románské hrázdné domy se šindelovými střechami, se sklem v oknech, s krby, s táflovými místnostmi.

Právě taková o něco mladší stavba z 16. století stojí v Německu. V severním a středním Německu však dodnes stojí stavby, které pocházejí ze 13. století a jsou v nezměněné podobě. Vyskytují se totiž na podmáčených půdách, které mají skvělou vlastnost, že zachovávají i organické materiály,

Rekonstrukce možné podoby staveb na Sekance na základě analogií z archeologického výzkumu v Praze na Národní Republicy.

tedy dřevo. Z výzkumů, které v Německu probíhaly, se dovídáme, že tyto stavby mají obdobné sklepní části jako pozůstatky na Sekance, známe tedy rozměry zahloubených částí i jejich konstrukci. Vráťme-li se na Sekanku do doby kolem roku 1260, můžeme si představit, že zde stála jak zahloubená provizoria, tak tyto velké, skvostné, třeba i několikapatrové románské hrázdné domy nebo dřevěné věžovité stavby, takže městečko nejspíš bylo po stavební stránce různorodé a skýtalo pro návštěvníka pestrý pohled, který by myslím hodně korespondoval s našimi představami o rázovitosti a malebnosti středověkých sídel.

Špejchar, rekonstrukce hospodářské zástavby ve skanzenu Řepora.

Hospodářské stavení, ukázka - rekonstrukce ve Slovanském Archeoparku Modrá.

Středověké hrnčířské pece - Archeopark Liboc.

Rekonstrukce obytné místnosti středověkého venkovského domu. Archeopark Liboc. Foto Jan Vizner.

Čelní pohled na dýmnou jizbu středověkého domu.
Liboc, Jan Vizner.

Roubená rekonstrukce středověkého venkovského
stavení. Liboc, Jan Vizner.

Kresebná rekonstrukce různých variant obytné zástavby městečka Sekanky. Kresba Jan Vizner.

Kdo byli obyvatelé městečka?

Středověká kresba stavby domu. Račice.

Když si pozorně prohlédneme prostor, kde se na Sekance rozléhalo město, uvidíme samé stráně a skalní srázy spadající strmě na jedné straně do údolí Sázavy a na druhé straně do údolí Vltavy. Veškerá pole se musela táhnout směrem, kde dnes leží obec Hradištko. Městu chybělo hospodářské zázemí v podobě polností. Z toho lze vyvodit, že hlavním posláním zdejších obyvatel, kteří se tu usídlili,

byla řemesla. Archeologie odhalila, že se jednalo o řemesla velice různorodá. Například kovářství dosahovalo velice kvalitní úrovně. Z kovářských nálezů máme dochovány nejrozličnější nástroje, zbraně, a dokonce zvláštní železný rošt, o kterém se předpokládá, že se jednalo spíše o lustr, do kterého se zasouvaly dřevěné louče. Z vykopávek máme doložena nejrozličnější kování, zámky, klíče, ale i takové specializované věci, jako jsou mincovní vážky nebo drobné váhy na drahý kov a spoustu dalších věcí, především nástrojů a náčiní, které nějak souvisí pravděpodobně s hornickou činností. Ale k tomu se ještě vrátíme.

Tím hlavním řemeslným odvětvím, které tu máme doloženo – můžeme říct tisíce artefakty – bylo hrnčířství. V souvislosti s nálezy keramiky na Sekance se objevilo několik otázek. Nacházíme zde jednak keramiku staršího, tzv. mladohradištního typu, kterou bychom mohli řadit svojí podobou spíše do 11.–12. století, a vedle ní velice luxusní světlou, kvalitně pálenou, červenými linkami zdobenou keramiku tzv. porýnského nebo saského typu, která se u nás běžně objevuje až na sklonku 13. století a spíše pak až ve 14. století. Tohle samozřejmě Miroslava Richtera v době jeho výzkumu mátlalo a लेकर jeho oponenty nebo opatrnější badatele vedlo k myšlence, že Sekanka musela být osídlená déle, že na zaniklé hradiště mohla

navázat nějaká mladší vesnice. Ale není tomu tak. Ve stejné době zde byla skutečně vyráběna keramika dvou různých typů, z nichž jeden navazoval na starší, pozdně hradištní tradici z 12. století, a druhý naopak přinášel naprosto progresivní prvky z Porýní, z německého prostředí. My si to dnes vykládáme tak, že sem byli přivedeni kolonisté z německých zemí, což pro dobu Přemysla Otakara II. je konsensus – naprosto běžná věc. Jedná se o tzv. velkou vnější kolonizaci, při níž byli do nově osídlovaných oblastí zváni kolonisté z přelidněného Německa. Osídlit oblast, která je pustá a která králi nic nenese, bylo naprosto normální obchodní chování. Ve vytipované oblasti je pouze les, les mi nic nevydělává – usadím tam lidi, dám jim sice třeba na deset nebo patnáct let daňové prázdnoty, ale oni mi tam vymýtí lesy, na požáříštích začnou pěstovat obilí, začnou chovat dobytek, začnou provozovat řemesla, budou k nim přijíždět kupci. Do deseti let se mi peníze vrátí tak, že mi začnou platit daně ze svého prosperujícího hospodářství a zároveň tam bude jakýsi obrat, bude se zkrátka hýbat ekonomika. Přesně z tohoto důvodu sem byli lidé z Německa zváni, proto přicházeli. Můžeme se krátce zamyslet nad tím, jaký výsledek měl tento dějinný proces, který trval sedm století. V průběhu doby se situace měnila tak, že výsledkem vnější kolonizace

německé, která probíhala v 13. století, byly Sudety, henleinovská otázka, zabránění Sudet a nakonec vysídlení Němců. Nebudeme se však hlouběji zaobírat jakýmsi politologicko-historickým vývojem německého osídlení a kolonizace, ale vrátíme se do 13. století, kdy sem z německých oblastí přicházejí řemeslníci za výhodnými podmínkami, které jim konkrétně v lokalitě Sekanka nabízí král nebo další významní lokátoři. Němečtí kolonizátoři s sebou přinášejí nové progresivní způsoby výroby keramiky, způsoby, které znala antika a které se v Porýní, kdysi náležejícím k Římské říši, určitým způsobem tradovaly a dochovaly. Po svém příchodu do středních Čech začínají tento typ keramiky vyrábět. Pochopitelně jako luxusní a „zahraniční“ zboží jde na odbyt, neboť od té doby, co je člověk člověkem, tak to, co vidí za hranicemi, mu přijde jaksí lepší a zajímavější, než to, co má sám doma, i když je to vyráběné z jeho hlíny, za humny jeho domů. Druhý typ keramiky je reakcí na domácí potřebu starého klasického nádobí, tedy mladohradištní keramiky, a proto je na Sekance souběžně vyráběna jednak luxusní moderní keramika, jednak starší keramika určená pro místní staromilce, kteří byli zvyklí na starší keramiku, do doby příchodu kolonistů běžně používanou.

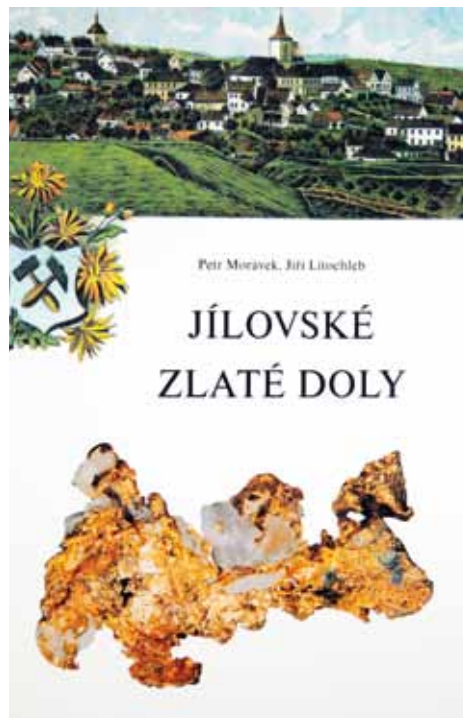
Sekanka se tedy stala v druhé polovině, nebo řekněme přesněji ve třetí čtvrtině 13. století jakýmsi obchodním a řemeslnickým centrem, ale zároveň – a teď se vrátíme k dřívější zmínce o hornictví – centrem pro velice významnou a zajímavou hornickou oblast. Okolí Jílového, které odsud není vzdušnou čarou vzdáleno ani deset kilometrů, je nejvýznamnějším českým zlatorudným revírem.

Uděláme si teď malou prospekci do geologie. U Jílového jsou takzvaná primární ložiska, to znamená, že zlato je zde uloženo

Ukázka rytiny ilustrující těžbu nerostů.

na rozhraní břidlic a žul v křemencových křemenných žilách. A tohle zlato se zde od nepaměti těžilo. Ale netěžilo se od nepaměti z těch žil, těžilo se rozplavené buď na povrchu, nebo z co nejmenší hloubky. Rýžovalo se v potocích, které ho vyplavovaly, rýžovalo se v řekách a těžilo se z náplav. A netěžilo se zdaleka jenom v bezprostředním okolí Jílového, ale v celé oblasti, o které bychom mohli říci, že je ohraničená od Psárů někde k Petrově a k Bohulibům, dále k Vranému, Měchenicím, Klínci, Trnové a Mníšku a přes Slapy pokračuje k Štěchovicím a k Hradištku, Třebšínu a Krňanům. V celé této oblasti, když budeme pozorně chodit a vnímavě se dívat, budeme nacházet v lesích a kolem potoků stopy po povrchové těžbě. Někde jsou

Obálka publikace Jílovské zlaté doly.

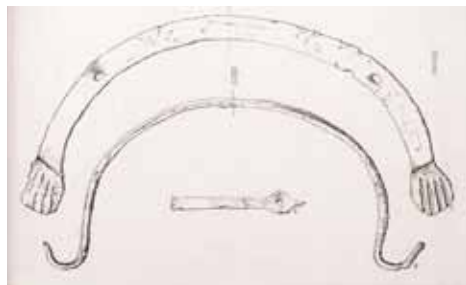
jenom málo patrné, někde vytvářejí neuvěřitelně neklidný terén v podobě hlubokých šachtic, mocných hromad a odvalů – to všechno jsou pozůstatky po těžbě. Nejstarší bychom mohli datovat až do pravěku, doby příchodu Keltů a někde už do doby železné, do halštatského období. Většinu z nich však budeme datovat do vrcholného a pozdního středověku, do období 13.–15. století. Datace povrchových důlních děl je velice složitá, protože od 7.–8. století před Kristem až do 18.–19. století probíhaly důlní práce na povrchu prakticky stejně. Nicméně zdejší kraj je významný uvedenou těžbou – těžbou na jílovských primárních ložiscích, které jsou v zlatonosných žilách, a těžbou na rozplavech těchto ložisek, které jsou v celém kraji. Tyto

rozplavy jsou způsobeny tzv. paleo Sázavou, tedy řekou, která před mnoha a mnoha miliony let tekla přibližně v trase dnešní Sázavy, někde v prostoru mezi Vraným, Jílovištěm a Zbraslaví se lámala a tekla proti dnešnímu proudu Berounky někde k Plzni, kde se opět lámala směrem na Žatec. Vltava v té době neexistovala. A tahle paleo Sázava, relativně klidný tok, který měl šířku možná i několik kilometrů, rozplavovala ony jílovské primáry a zlato vyplavené ze zlatonosných žil roznášela po kraji a ukládala v podobě tzv. říčních teras. Když někdy narazíte na zaniklá povrchová důlní díla, rozhlédněte se pozorně, případně trochu hrábněte do země a uvidíte, že na místě, kde vůbec nemají co dělat, na jednu polezou ze země kulaté říční valouny. Tak to jste se právě ocitli v korytu oné paleo Sázavy. Rád bych v této souvislosti upozornil na publikaci Jiřího Litochleba a Petra Morávky Jílovské zlaté doly, která se tomuto tématu podrobně věnuje.

My jsme si udělali jen malý výlet o nějakých dvaceti miliony let zpátky a teď se zkusíme zase vrátit do 13. století, kdy byl celý zdejší kraj hornickou oblastí, jakou si můžeme představit podobně, jak to známe z filmů nebo z knihy Jacka Londona Život na Klondiku. Kde se mohlo, tam se něco kutalo, tam se něco dobývalo. Za horníky přicházeli nejrůznější kupci, krčmáři a leckdo jiný, protože horníci samozřejmě potřebovali nějaké náradí, náčiní, potřebovali své zlato směnit za něco k jídlu a tak dále. Centrem, kde se tohle všechno dalo uskutečnit, kam mohli horníci přijít za kovářem nechat vykovat mlátky, želízka, hornické kopáče a kracky a kde zároveň mohli své zlaté nugety směnit za nějaké veselé nápoje a veselá děvčata a podobně, tak právě tím byla v té době Sekanka.

Nůžky. Sekanka.

Držáky na konve s vodou, hrot oštěpu. Sekanka.

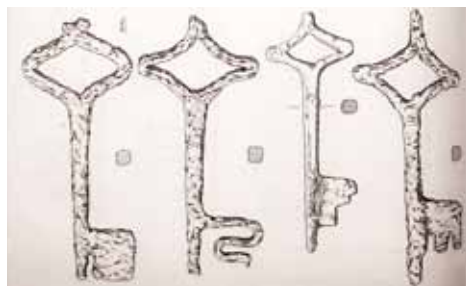
Klíč potvrzující pokročilou kovářskou práci. Sekanka.

Měřidla. Sekanka.

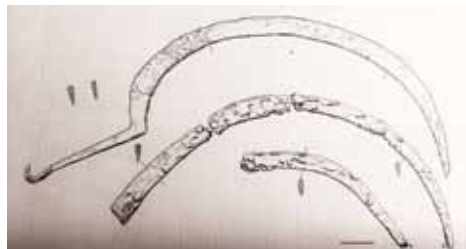
Špičáky na dobývání kamene. Sekanka.

Klíče. Sekanka.

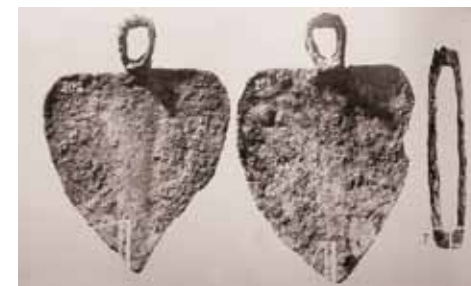
Sekera ze Sekanky.

Srpy na sekání trávy, obilí. Sekanka.

Keramika nalezená na Sekance.

Motyky ze Sekanky. Že se používají stejné tvary dodnes?

Historie Sekanky

Přemysl Otakar II. jako moravský markrabě.

Nyní si řekněme něco k historii území zvaného Sekanka, kdo a proč ji založil, kdy a za jakých okolností zanikla a proč už ji nikdo neobnovil. Všichni předchozí badatelé měli tendenci spojovat Sekanku s ostrovským klášteřem. Když dojdeme na okraj strmé skály nad vltavským břehem, odkud je krásný výhled na ostrovský klášter, uvidíme, že klášter je od nás tak blízko, že kdybychom byli dostatečně zdatní, pořádně se rozmáchli a hodili kamenem, tak dopadne do klášterního dvora. Tohle bezprostřední sousedství všechny zcela přirozeně vedlo k závěru, že městečko bylo založeno ostrovským klášteřem jako jeho hospodářské zázemí, jako jeho výrobní centrum a jako takové taky fungovalo. Městečko bylo založeno někdy po roce 1250 a dle archeologických nálezů a zjištění bezpečně víme, že zaniklo roku 1278 pravděpodobně na podzim nebo na sklonku roku po smrti krále Přemysla Otakara II. na Moravském poli. Tehdy se vlády v zemi ujal Ota Braniborský, poručník malého nezletilého Václava II., syna Přemysla Otakara II.; Ota Braniborský však pojal České království ne jako jemu do péče svěřenou zemi, ale jako – dnes bychom řekli – dojnou krávu. To znamená, že se rozhodl vydrancovat tu všechno, co půjde, odvézt odtud, co najde, a po nás potopa. Tehdy také Braniboři přitáhli na ostrovský klášter a poničili ho tak dramaticky, že

se z toho po dobu několika dalších desetiletí vzpamatovával. Staří kronikáři dále zaznamenali, že bylo vyplněno i 22 vsí náležejících klášteru. O Sekance nebo o městečku, které je v místě, kterému dnes říkáme Sekanka, tam není ani slovo, ale víme s jistotou, díky archeologickým nálezům, nálezovým horizontům a těmto zprávám, že městečko nebo město zaniklo právě braniborským vpádem.

Otázkou zůstává, proč těch 22 vsí, nebo velké množství z těch 22 vsí ostrovského kláštera bylo obnoveno. Proč byl obnoven bezpočet měst po nejružnějším plenění daleko dramatičtější? Například o Německém Brodě, dnešním Havlíčkově Brodě a tehdy Smilově Brodě, víme, že ho husité zničili v roce 1422 takovým způsobem, že po deset dalších let žili ve zříceninách města pouze vlci a lišky, a přesto bylo toto město obnoveno a žije a dnes je městem okresním. Proč nebyla obnovena Sekanka? Pravděpodobně z toho důvodu, že jejím zakladatelem nebyl ostrovský klášter. Před založením městečka nebylo na Sekance vůbec nic. Archeologové tady neobjevili žádný starší nálezový horizont, který by šel před rok 1250, a nenašli také nic, co by se týkalo osídlení po roce 1278. Jak je možné, že po založení ostrovského kláštera v roce 999 dalších 250 let nikoho nenapadlo usadit se na ploché ostrožně, která s klášteřem bezprostředně sousedí a která ho může

do určité míry také chránit? Jak je možné, že městečko, které zde nakonec vzniklo a bezmála 30 let fungovalo, se po jeho zničení nikdo nesnažil obnovit? Navíc v kontextu toho, že ostrovský klášter i jeho panství obnoven byl a v době panování císaře Karla IV. dosáhl dokonce většího významu a bohatství, než tomu bylo za Přemysla Otakara II. Jak je možné, že městečko, které fungovalo jako určité centrum hornického podnikání v kraji, se nikdo nesnažil znovu vytvořit, a to obzvlášť ve 14. století, kdy se hornické podnikání tolik rozmáchlo a vzrostlo? Z těchto důvodů nabízíme odpověď, že zakladatelem městečka vůbec nemuseli být mniši a opati ostrovského kláštera, ale že jím mohl být sám král Přemysl Otakar II. Městečko totiž vůbec nemělo sloužit ostrovskému klášteru, ale naopak mělo omezovat jeho moc. Podobné projekty Přemysla Otakara II. známe třeba z jižních Čech, kde byl založen klášter Zlatá Koruna, tehdy Trnová Koruna u města Budějovic, jako „trucprojekt“ proti tamním majoritním vlastníkům půdy – Vítkovcům, pánům pětিলisté růže. Dalším příkladem, o něco blíže k nám, je zaniklé město Hradiště, ale v době husitství znovu obnovené jako město Tábor. Cílem těchto aktivit bylo omezit příliš vzrůstající a králi přes hlavu přerůstající moc jednotlivých feudálů, ať už světských nebo církevních, a zaručit králi určitou hegemonii, posílit moc v dané krajině. Bylo by velmi logické, že velký majetek ostrovského kláštera a jeho vznikající dominium v dolním Posázaví a středním Povltaví, jeho rozsáhlé majetky, které se táhly od Brd až k Týnci nad Sázavou a dál, nemusely být králi právě příjemné. A právě proto, že se zde v té době začalo objevovat a ve velké míře dobývat zlato, mohl mít král velice úzký zájem na tom, aby právě tady získal a upevnil

svoji moc a aby zdejší dolování zlata získal pod svoji vlastní kontrolu a správu. A pokud tomu tak skutečně bylo, získáváme tím odpověď na to, proč Sekanka nebyla po roce 1278 obnovena. Protože král Přemysl Otakar II. zůstal ležet mrtev na Moravském poli nedaleko Vídně. Jeho syn byl maličký pod poručnickou vládou už zmiňovaného Oty Braniborského, který ho poté vyvezl z Čech a věznil ho v Braniborsku. Když se Václav II. vrátil, téměř celé první desetiletí své vlády byl dílem v područí Záviše z Falkenštejna nebo dalšího svého poručníka biskupa Tobiáše z Bechyně, dílem se potýkal s vnitřními konflikty šlechty a řešil úplně jiné věci, než obnovu nějakého díla svého otce. Byl by se mohl o obnovu městečka zasadit ostrovský klášter? Pokud by skutečně městečko patřilo králi, který je založil klášteru na truc, tak bylo benediktinům velice příjemné, že městečko zaniklo, a po jeho obnově rozhodně netoužili. Je to však jen hypotéza. Někteří současní badatelé i archeologové se k ní staví skepticky, ale nikdo ji nemůže vyvrátit. Dá hodně práce, než se nám podaří ji potvrdit, možná se to nepodaří nikdy, ale je to hypotéza nevyvratitelná a čím více ji zkoumáme, tím více se nám zdá pravděpodobná. Dává nám odpovědi na mnoho otázek, na které starší badatelé neuměli odpovědět, a to možná právě proto, že Sekanku úzce spojovali pouze s ostrovským klášterem.

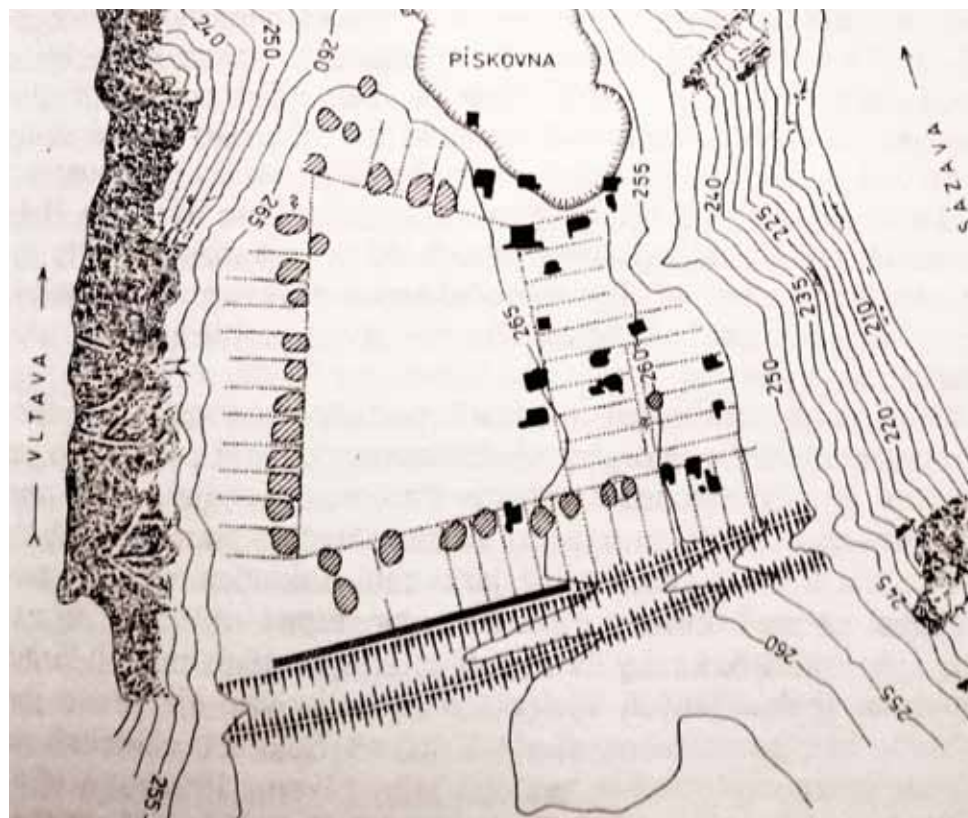

Codex Manesse, Václav II.

Sekanka – procházíme městem

Nyní máme maximálním způsobem popsat celou lokalitu. Šije ostrožny, konkrétně její náhorní plocha, má na šířku odhadem 400 metrů a délka městečka, které si zkoušíme představit, když procházíme mezi půdorysy staveb a prostorem bývalého tržiště, je více než půl kilometru. Čím více postupujeme do hloubi prostoru, tím více se ostrožna začíná zužovat. Po pravé straně vidíme oplocený areál bývalé pískovny, nyní zarůstající revitalizované skládky, která, jak už jsme si říkali, sice velký kus Sekanky vzala, ale zároveň na ni upozornila archeology a přivedla je sem. Víme, že se v tomto prostoru nacházelo pohřebiště. Můžeme si představit křesťanský hřbitov, uprostřed něhož stála v nám neznámé podobě svatyně. Mohl tu stát napůl kamenný, napůl dřevěný kostelík, spíše stavba bez věží krytá šindelem, zkrátka duchovní centrum zdejších obyvatel. Kolik těch obyvatel mohlo být? Jestliže zde máme doloženo přes 60 parcel, jestliže některé stavby zanikly s těžbou písku, jestliže některé stavby byly jenom nadzemní, takže se nám po nich nezachovaly ani zahloubené

části, můžeme předpokládat, že tu mohlo stát třeba 70 až 75 obytných domů. Budeme-li počítat, že průměrná tehdejší domácnost čítala 6 až 7 lidí, dobereme se k počtu 300 až 400 obyvatel. To je lidnatost průměrného menšího města. Velká nebo královská města typu Kouřimi mohla mít ve své době okolo 1 000 až 2 000 obyvatel, poddanská města mívala běžně kolem 200 až 300 obyvatel. Pokud tedy ve městě na Sekance žilo 350 až 450 obyvatel, jednalo se o standardní menší středověké město. V době konání výročních trhů a jarmarků se počet obyvatel mohl krátkodobě i zněkolikanásobit, přicházelo sem bezpočet lidí z okolních vsí za místními řemeslníky, takže běžný pohyb 500 lidí v této lokalitě určitě byl a 500 lidí vydá i v dnešním měřítku na docela velkou obec.

Zákres budov na náměstí zaniklé Sekanky. M. Richter.

Život města

Jakou podobu měla Sekanka někdy mezi lety 1250 až 1278, kdy zanikla? Zkusíme se opět hypoteticky přenést, vstoupit do pomyslného stroje času a ocitnout se na tomto místě v průběhu 60. let 13. století. Co bychom tu asi tak okolo sebe mohli vidět? Stojíme uprostřed tržiště, čili na náměstí, v prostoru,

který slouží ke konání pravidelných výročních trhů a jarmarků. Je dost možné, že tu stála poměrně rozměrná tržnice, po které se nám nic nezachovalo, a to z jediného prostého důvodu. Taková stavba má základní kůlovou konstrukci, nemá žádné vyplněné stěny, je to otevřená, jenom velká zastřešená

Pohled na tržiště středověkého městečka v rekonstrukci skanzenu Řepora, foto Jan Vizner.

Pohled na tržiště středověkého městečka v rekonstrukci skanzenu Řepora, foto Jan Vizner.

plocha, která se příliš neliší od tržnic, které si pamatujeme z 90. let minulého století a kterou jsme ještě nedávno mohli vidět v Potůčkách nebo na jiných místech. Okolo si rozestavují své stánky trhovci, jsou tady ohrady, kam sedláci nahánějí dobytek, který tu odprodávají. Fungují zde nejrůznější řemeslné dílny, před kterými řemeslníci prodávají své výrobky. Vidíme tu hrnčíře, kováře, ale třeba i šperkaře, vidíme řemeslníky, kteří vyrábějí předměty z kostí nebo ze dřeva. To všechno máme doloženo z archeologických pramenů, takže si můžeme představit, jaký je na místním tržišti čilý ruch. Přijíždějí sem sedláci a zemědělci z okolí, přicházejí rybáři, ale jezdí sem i horníci, aby si nakoupili nejrůznější potřeby, nechávají si opravit nebo

znovu udělat své hornické náčiní, nakupují plátna na své hornické oděvy a tak dále.

Rozhlédneme se kolem tržiště a vidíme naprosto pravidelnou městskou zástavbu, která se ani moc neliší třeba od té, která by ve stejné době obklopovala některá méně významná tržiště a náměstí v Praze. Vidíme tady průčelí jedno- i dvoupatrových hrázděných domů nebo domů roubených, které se nám na pohled zdají, jako by byly zděné, ale to je proto, že jsou v tzv. hliněném kožichu. Roubená konstrukce je zbudovaná z mohutných klád na systému srubu a z důvodu za-
teplení, ale i z důvodu protipožární ochrany, je omítnuta tzv. mazanicí – cihlářskou hlinou smíšenou se senem, s plevami, s pískem, třeba i s rozdrcenými střepy z rozbitých

nádob. Tato směs se promíchá s vodou a vznikne hustá hmota – mazanice, kterou se omítaly všechny stěny, až se vytvořila 5 až 15 cm silná vrstva. A ta se pak omítla nějakým vápenným nátěrem, takže dům vypadal, jako by byl zděný, jako by pod omítkou byl místo dřeva kámen. Také naši předkové měli ve zvyku malovat na stěny různé kvádrování nebo ornamenty. Proto bychom i na Sekance mohli vidět velmi pěkné jedno- a dvoupatrové domy, které by nám připomínaly městské paláce. Ale to by byly nejhezčí domy ze všech, vedle nich bychom samozřejmě viděli i méně honosné stavby, které si právě letošní nebo minulý rok zbudovali nově příchozí kolonisté, kteří ještě nestihli postavit lepší stavby.

Základem každé stavby, a bylo tomu tak kdysi stejně jako dnes, jsou základy. Vykopeme-li jámu pro základy domu, vybudujeme v té jámě sklep. V dnešní době maximálního využití elektrické energie, kdy máme lednice, mrazáky a podobně, už není sklep důležitou součástí domu. Ale pro naše předky byl nezbytný, neboť museli uchovávat potraviny podléhající zkáze v podmínkách co možná nejbližší bodu mrazu. A každý slušnější sklep uchovává jakousi konstantní teplotu, čím hlubší, mohutnější, případně kamenem obezděný, tím lépe teplotu zachovává. Proto ke každému většímu domu sklep neodmyslitelně patřil.

Můžeme si zkusit představit, jak probíhala stavba domu od základů a dočasného

Jedno ze stavení středověkého městečka v rekonstrukci skanzenu Řepora, foto Jan Vizner.

provizoria po velký dům připomínající městský palác. Do městečka přijde kolonista a je mu vymezena určitá parcela. Na této parcele si vykope prostor pro sklep, a tím pádem základy příštího nadzemního domu, což mu zabere odhadem jeden až dva měsíce. Aby v pohodlí přežil zimu, tak vše provizorně zastřeší a vydřeví a zimu přečká v jakési zemlance. Je tedy dost možné, že bychom v počátečním stádiu budování městečka nejspíš viděli jenom střechy, které se tyčily nad terén, střechy s nějakými proutěnými nebo bedněnými štíty, případně omazanými hlínou. Tak si obydlí městečka představovala generace starších archeologů, tedy klasické zemnice, zemljanky, polozemnice. Náš kolonista však v tomto typu obydlí přečkal pouze první

zimou. Po příchodu jara začal okolo provizorní stavby vztyčovat stěny, celé léto stavbu budoval a ještě před koncem letní sezóny ji dokončil. Strhnul vnitřní střešní konstrukci, pokryl jámu podlahou a měl pod budovou hotový sklep. Postavená budova byla roubená nebo hrázděná, to znamená lehkokonstrukční. Nebyla z žádného materiálu, který by přečkal staletí nebo především požár. A protože víme, že Sekanka zanikla násilnou vojenskou akcí a takové akce do dnešního dne bývají spojené s požárem, vysvětluje to, proč nadzemní části domů zanikly, shořely a zůstaly po nich jenom ony sklepní zahloubeniny, které jsou patrné dodnes.

V roce 1260 bychom v těchto místech tedy viděli zemljanky nově příchozích kolonistů,

Středověké městečko v rekonstrukci skanzenu Řepora, foto Jan Vizner.

Středověká rekonstrukce stavení, skanzen Řepora, foto Jan Vizner.

ale viděli bychom i velice kvalitně vystavěné patrové hrázděné a roubené, hlínou omítnuté, hlínou omazané a vápnem omítnuté domy obyvatel, kteří sem přišli před 10 až 15 lety. Viděli bychom také menší stavby, zčásti zapuštěné do země a zčásti vztyčené nad zem. Ty sloužily jako řemeslnické dílny, výroby, v kterých nebylo třeba topit a kde naopak ono zahloubení zajistilo co nejmenší únik energie, člověk si svou dílnu vytopil pouze svým tělesným teplem. Obytné domy doplňovaly nejrůznější hospodářské přístavky, stodůlky a kolny, které sloužily, řečeno dnešní terminologií, jako garáže pro vozy nebo jiné dopravní prostředky. Pozemky byly obehnané laťkovými nebo z proutí vypletenými ploty. Při každém hospodářství byla chována

nějaká domácí zvířata – slepice, husy, prasata, dvě tři kozy nebo ovce. Součástí každého hospodářství tedy bylo i hnojiště, seník nebo oboroh – stavba, která sestávala ze čtyř vztyčených kůlů, na kterých se vzhůru a dolů posouvala střecha podle toho, kolik v nich bylo sena nebo slámy. Viděli bychom tu různé kurníky, hranice dřeva, ať už bylo určené na topení, pro stavbu nových budov nebo pro práci tesařů a jiných řemeslníků, kteří s dřevem pracovali. Viděli bychom tu skládky rákosu a slámy, které sloužily k vyrábění došek, čímž se dostáváme ke střešní krytině.

Střechy domů pokrývaly šindele – ze dřeva štípaná střešní krytina, nebo došky – krytina vázaná z rákosu nebo slámy. Mohli

bychom tu vidět ještě jednu zajímavou krytinu a tou by byla štípaná břidlice, která je právě v této oblasti běžně dostupnou horninou, takže je dost dobře možné, že této možnosti zdejší osadníci využili a naštipali si střešní krytinu z místní břidlice. Je dokonce možné, že některé domy na Sekance mohly být kryty i pálenou střešní taškou, totožnou s tou, kterou známe dnes, protože dílny ostrovského kláštera takovou krytinu vyráběly. Stavby na Ostrově takhle kryté většinou byly a dá se předpokládat, že bohatý a úspěšný řemeslník, obchodník nebo podnikatel ze Sekanky si mohl tuto střešní krytinu dovolit.

Z našeho dnešního pohledu na Sekanku se nemůžeme ubránit představě romantického sídliště s nejrůznějšími typy staveb a se spoustou nejrůznějších zákoutí, uliček a koutů, ale ve své době se jednalo o klasické středověké město. Na Sekance nebylo žádné provizorium, žádná vesnice. Dosvědčují nám to patrové domy a především kamenná hradba, která odděluje sídliště od – řekněme – zbytku světa, v našem případě od ostrožny, která se dál rozšiřuje do luk a polí táhnoucích se směrem k Hradištku a dál ke kopcům okolo Medníku a Třebšína. Když sem kolonisté přišli, na místo jim vymezené, ať už jim ho vymezil ostrovský opat nebo král, tak se ohradili proti případnému nebezpečí nejrychleji, jak mohli. Doby byly neklidné, proto zvolili nejsnazší typ ohrazení. Vykopali příkop a zeminu, kterou tím vytěžili, použili na vybudování valu, který ještě zpevnili dřevěnou konstrukcí. Před příkopem vztyčili dřevěnou ohradu, na valu vztyčili dřevěnou ohradu ze zašpičatělých kůlů a byli pro první etapu chránění proti případnému nepříteli.

V druhé polovině 13. století začínají královská města budovat hradby z kamene. Ku příkladu Praha své kamenné hradby buduje

Rekonstrukce středověké venkovské svatyně, jaká mohla stát uprostřed pohřebiště v areálu města na Sekance (v prostoru současné pískovny), Slovanský Archeopark Modrá.

Rekonstrukce středověké venkovské svatyně, jaká mohla stát uprostřed pohřebiště v areálu města na Sekance, v prostoru současné pískovny, v jednodušším roubeném provedení. Skanzen Řepora.

okolo roku 1240 na příkaz a povolení krále Václava I., otce Přemysla Otakara II., který tímto nařízením reagoval na nebezpečí tatarského vpádu, čehož se tehdy obávala celá Evropa. Ve stejné době buduje kamenné hradby Uničov, nejstarší královské město na Moravě, a po jeho vzoru pokračují mnohá další královská města. Ať už jsou to města budovaná na místě starších hradišť, jako byla Kouřim nebo Litoměřice, anebo četná města zakladaná přímo Přemyslem Otakarem II., jakým bylo Vysoké Mýto, Polička, Budějovice, Kolín a mnohá další města. Stejně tak si budují kamennou hradbu i tady na Sekance. Tento fakt je další z příčin, proč si myslíme, že zdejší město mohlo být královské. V té době byla totiž kamenná hradba téměř výlučně privilegiem královských měst. Poddanská města vznikala pouze sporadicky a pevné kamenné hradby většinou získávala až později, tedy na přelomu 13. a 14. století nebo až v první polovině 14. století. Na Sekance se kamenná hradba, kterou doložil archeologický výzkum, budovala mnohem dříve. Jednalo se o nejméně metr silnou kamennou zeď. Podle síly zdi si můžeme představit, že mohlo jít o 4 až 5 metrů vysokou hradbu, která na své koruně měla částečně ze dřeva zbudovaný ochoz, lemovaný kamenným cimbuřím se střílnami pro ochránce hradby. V hradbě bychom mohli vidět nějakou branskou budovu, která pravděpodobně měla, nebo měla teprve získat, podobu průjezdné věže. Hradba nebyla dobudována. Byla dokončena pouze asi ze dvou třetin. Pokud bychom se zde ocitli na přelomu 60. a 70. let 13. století, viděli bychom částečně dokončenou mohutnou kamennou hradbu s cimbuřím a se střílnami, druhou část zatím nedokončenou a obklopenou lešením, na kterém by pracovali místní kameníci, zedníci a řemeslníci. Zbývajcí část

by chránila palisádová hradba a dřevohlinitá konstrukce valu nad širokým a hlubokým mohutným příkopem. Zkrátka, ocitli bychom se v klasickém středověkém městě se spoustou řemeslnických dílen, s tržištěm, s krčmami, s obchody, nepochybně i s lazebnami, se spoustou příjíždějících obyvatel z okolí, kteří sem jedou prodat své zemědělské produkty. Někdo sem jede prodat med lesních včel, někdo kůže zvířat, která ulovil, jiný vejce, a všichni sem jedou nakoupit to, co sami na svých vesnicích nemají, tzn. hrnčířské, kovářské a nejrůznější jiné výrobky, které vznikají právě tady na Sekance. Jak už jsme říkali jinde, zlatokopové, kovkopové sem přijíždějí směnit své zlato, jedou sem případně nakoupit potřeby k jeho dolování. Zkrátka rušné řemeslnické městečko s pěknými i méně pěknými domy a staveními, částečně ještě rozestavěné, ale nicméně životem naplno pulzujícím.

Rekonstrukce zaniklé vsi Mstěnice na Moravě. Obdobně mohlo vypadat v pozdějším středověku i Hradištko.

Hradištko s cestou na Sekanku. Foto z první poloviny 30. let 20. století. Foto Josef Dvořák, Davle. Archiv Vojtěch Pavelčík.

Odkud přišli obyvatelé Sekanky?

Nyní se budeme věnovat otázce etnického původu obyvatel Sekanky, tedy tomu, odkud její osídlenci přišli. Je velice pravděpodobné, že většina obyvatel Sekanky byli Němci. Dokládá to jednak výroba keramiky, která je jednoznačně ovlivněná saskými a porýnskými vlivy, jednak nejrozumnější další technologie, ať už je to u kovotepectví, kovolijectví nebo kovářství, které také vykazují zahraniční vlivy. Dalším nepřímým dokladem je i to, že Sekanka byla založená a žila v době vrcholící tzv. vnější kolonizace, kdy čeští králové zvali do Čech kolonisty z přelidněného Německa, a to za velice výhodných podmínek, kterým bychom dnes řekli dočasné daňové prázniny. Samozřejmě, že český živel z toho nebyl vyloučen, že sem mohli přicházet i čeští kolonisté a nepochybně také přicházeli, ale

kdybych měl odhadnout etnickou skladbu obyvatel Sekanky, vyjádřil bych ji poměrem 70 : 30, s převahou německy hovořících nad česky hovořícími obyvateli. To znamená, že obyvateli Sekanky byli převážně němečtí kolonisté, kteří sem přicházeli pro výhody, které jim nabízel český panovník, a na ně se spíše nabalující kolonisté a řemeslníci čeští. Položme si otázku, jaké bylo tehdejší etnické

vnímání obyvatel. Přešel-li Němec hranice Čech a rozhodl se žít v českém prostředí, tak se on sám začal od té chvíle považovat za Čecha nebo minimálně za obyvatele Českého království, protože pojem Čech po stránce jazyka nebo jakési národnostní příslušnosti je víceméně novověkým nebo až pozdně středověkým pojmem. Proto si nemyslím, že by zde docházelo k nějakým národnostním

třenicím, a vzhledem k velmi četnému zastoupení německé menšiny v Čechách byly celé Čechy víceméně bilingvní. Z dnešního pohledu však můžeme konstatovat, že Sekanka byla městečkem, kde se hovořilo více německy.

Na stránce použity středověké ilustrace z Račic.

Pokračujeme ve virtuální procházce městem

Vrátíme se zpátky k naší prohlídce městečka, míjíme zahradu mrtvých, hřbitov s církevní stavbou a pokračujeme dále, teď už mírně klesajícím terénem. Stopy zahloubených staveb se postupně vytrácejí a vzhledem k tomu, že jsme stále v areálu města, potvrzuje tato skutečnost do určité míry naši teorii, či stále větší jistotu, že jámy v zemi jsou pozůstatky

sklepů. I v těchto místech se rozléhalo město, nikoli však jeho hlavní část, už ne řekněme patricijské domy okolo tržiště, ale menší zástavba méně majetných řemeslníků, čeledínů, ve středověku zvaných podruzi a podsedci, kteří si už nebudovali velké domy se sklepy, ale jenom nějaké chaloupky, které se nijak zvlášť nelišily od zástavby, kterou

Ukázky středověkých stavení. Skanzen Řepora.

známe z vesnic, z venkova. To není žádné specifikum Sekanky, byl to běžný jev veškerých středověkých měst včetně Prahy. Města měla svá předměstí, kde bylo pár významnějších kamenných domů a ty byly doplněny statky a dvorci venkovského typu. Ve městech se nacházely i chudinské čtvrti nebo části čtvrtí, kde se zástavba nijak nelišila od toho, co bychom viděli na soudobé středověké vesnici. Tedy i v těchto místech, kde dnes vidíme les a občas nějakou tramskou chatu, bychom v době existence městečka viděli příměstskou zástavbu dolní a méně významné části našeho města. Netroufám si říct, kolik v této části mohlo žít obyvatel a jak dramaticky by navýšili celkový počet obyvatel města, ale myslím si, že když se budeme pohybovat do 500 obyvatel, budeme spíše u horní hranice odhadu.

A před sebou konečně vidíme další valový relikt. Tento není zdaleka tak výrazný, jako byl ten, který jsme si prohlíželi u vstupu do města. Jeho funkcí totiž není oddělení města od rozsáhlé plošiny, která je jedinou cestou, kudy by mohl přijít nepřítel a rozvinout se do frontální linie k útoku. V těchto místech se ostrožna zužuje, začíná být jakýmsi skalnatým bradlem, a proto tu stačilo v délce několika desítek metrů od skály ke skále, od srázu ke srázu a v našem případě od řeky k řece přehradit prostor dalším mohutným valem. Tady nebylo zapotřebí budovat kamennou zeď, ale stačila už jen dřevohlinitá konstrukce, val korunovaný palisádou nebo dřevěnou ohradou, který zabránil vniknutí zlodějů.

Budeme-li pokračovat dál, uvidíme, že doleva uhýbá cesta, která ústí do jakési skalní průrvy. Tato skalní průrva si zaslouží více pozornosti. Nevznikla tu totiž erozí, ani geologickou činností, ale jde o antropogenní

Cesta k soutoku Vltavy a Sázavy zvaná Sekanka, podle zahloubení do skalního masivu. Po ní je také v současnosti pojmenována celá lokalita. Foto V. Šmerák

záležitost. Vznikla lidskou činností a je to cesta vysekaná ve skále. Cesta klesá směrem ke špičce soutoku obou řek. Když se budeme dívat pozorně, všimneme si, že jsou ve skalním podloží dokonce zachované vyjeté koleje od vozů s relativně malou roztečí, která nám napovídá něco o konstrukci a šíři ojí a kol středověkých vozů. Tato cesta vysekaná ve skále dala jméno celé lokalitě. Pravděpodobně k tomuto pojmenování nedošlo v době

jejího života, ale mnohem později, kdy lidé z celého toho kdysi bohatého městečka viděli už jenom díry v zemi a ve skále vysekanou cestu – Sekanku. Původně se tak říkalo jenom dodnes patrně cestě, ale později se název přenesl na celou lokalitu. Jak se městečko jmenovalo, bohužel nevíme. Mohlo se skutečně jmenovat Hradiště a tento název se přenesl na nynější obec. Pravděpodobněji ale je, že název Hradiště přímo reagoval na zdejší

zaniklé sídlo. My bohužel název města z doby jeho života neznáme a neznáme ho ani z písemných pramenů.

Absence písemných pramenů vedla starší badatele k tomu, že považovali město za méně významné, že ho spojovali pouze s ostrovským klášterem. My však počítáme s tím, že obrovské množství písemných pramenů bylo v průběhu historie zničeno. Kritickým obdobím byly husitské války, při

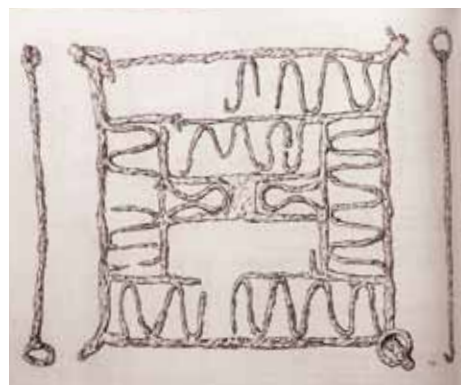
Cesta vedoucí napříč Sekankou, sestupující k soutoku Vltavy a Sázavy. Foto V. Šmerák.

kterých se různě stěhovaly zemské desky – jakýsi středověký katastr nemovitostí. Obrovské množství zpráv shořelo při velkém požáru v 1. polovině 16. století v Praze. Velké škody napáchala třicetiletá válka, švédské plundrování Prahy a Pražského hradu a spousta dalších vojenských konfliktů nebo živelných pohrom, které nás připravily o obrovské množství pramenů. Písemné prameny

týkající se období vrcholného a pozdního středověku, které máme dnes k dispozici, jsou jen nepatrné zlomky, torza toho, co v té době bylo napsáno a s čím mohli pracovat badatelé v době rudolfínské nebo předrudolfínské.

Jako příklad bych uvedl známého Václava Hájka z Libočan, autora velice populární a nedávno znovu skvostně vydané kroniky. Hájek získal ne zcela záslužně nimbus pohádkáře, vypravěče, který si všechno cucal z prstu. Ale mnohem pravděpodobnější je, že to byl naprosto seriózní badatel, který sice nějakým zvláštním způsobem dopočítával přesné letopočty čehosi, co my dnes nemůžeme uchopit, ale bádál s dnes již nedostupnými prameny, pracoval se zdroji, se kterými my už dnes pracovat nemůžeme, tudíž nelze pravdivost jeho tvrzení potvrdit, ale ani vyvrátit. Neříkám, že všechno, co Hájek napsal, je stoprocentní pravda, ale nemyslím si, že on sám by se považoval za lháře. Považoval se za seriózního badatele, který cosi interpretuje. Za jediný příklad v jeho díle bych uvedl pasáž věnovanou keltskému opevnění na Závisti u soutoku Berounky s Vltavou. Závist je dnes velice známá a mimořádně významná archeologická lokalita, dalo by se říci, že je to archeologická lokalita číslo jedna v evropském měřítku. Středověk ani novověk o ní neměl žádné znalosti. Ještě v 19. nebo v 1. polovině 20. století o ní bylo velice mlhavé či takřka žádné povědomí, nikdo nedokázal lokalitu datovat. To, že se zde nacházejí základy kamenných staveb, které jsou ze 4. století před Kristem a které svým provedením přímo reagují na středomořské vlivy, čili na antické Řecko, jsme se dověděli až na základě archeologických výzkumů v 2. polovině 20. století. A přesto Václav Hájek z Libočan ve své kronice píše: *Na kopci na Závisti se gruntové*

kamenných staveb ukazují, zde byl totiž hrad pohanského krále Markvarta. Zde se pravděpodobně spojují dvě informace, a to Markvart = Marobud – první historicky písemnými prameny doložený vládce českého území, a vědomí o kamenných stavbách, ještě o 400 let starších než byla doba Marobudova. Nicméně Hájek musel o těchto stavbách vědět, musel vědět o Marobudovi a nepochybně tedy musel pracovat s materiály, které dnes

Držák loučí

Jeden z prvních archeologických nálezů v pískovně na Sekance. Tento málo obvyklý předmět se skládá ze závěsného oblouku, závěsných tyčí a vlastního rámu na obrázku. Čtvercový rám (40 × 40 cm) z torčovaných tyčí má na rozích výběžky, umístěné za obvod rámu ve směru úhlopříček. Výběžky jsou opatřeny oky, do nichž byly před uzavřením vloženy kroužky. Uvnitř rámu byly přikovány příčky, vytvářející podél obvodu rámu podélná pole a ve středu výztuž v podobě písmene H. pole podél obvodu a podél střední příčky jsou vyplněna vlnkovitě ohýbanou tyčí obdélníkovitého průřezu, která svými ohyby vytváří oka pro vložení loučí. Střední příčka, též v podobě písmene H, je prolomena dvěma obdélníkovými poli, která vyplňují železné tyče, dekorativně zohýbané. Závěsné tyče byly rovněž torčovány. Do oka na jednom konci byl vložen kroužek, spojující tyče s výběžky rámu, kroužky na druhém konci sloužily k navlečení dvojice tyčí na jedno z ramen závěsného oblouku. Ten byl patrně zakončen na obou stranách háky a svislá tyč v jeho středu, k oblouku připevněná nýty, musela být opatřena hákem k zavěšení. Tento nalezený předmět byl původně považován za rošt.

neznáme a nemůžeme využít. A pracovali tak v jednom případě, mohl tímto způsobem pracovat v mnoha dalších. Ale to jsme odbočili, a to jenom z toho důvodu, abychom nastílnili, že nepíše-li se o Sekance v žádných historických pramenech, které máme dnes k dispozici, neznamená to, že se o ní nikdy nikde nepsalo a že toto místo nemělo jméno. Nepochybně jméno mělo, ale my ho dnes už neznáme.

Klášter na Ostrově

Pohled do údolí Vltavy a na Sekanku z Hvozdů. Foto z počátku 40. let 20. století. Foto Josef Dvořák, Davle. Archiv Vojtěch Pavelčík.

Posuneme se v našem vyprávění dále tak, že sejdeme Sekankou, čili ve skále vysekanou cestou, až na soutok Vltavy se Sázavou. Zleva se valí černá, chladná a na pohled čistá Vltava a zprava poněkud kalnější, nicméně přírodně kalnější Sázava. Špička, jak se tomuto místu dnes říká, tedy půvabná louka, zčásti zastavěná chatami, byla na soutoku

ještě do sklonku 30. let 20. století mnohem větší. Sahala až o několik set metrů dále do míst, kde dnes stojí nový daveleský most. Šířka špičky byla troj- až čtyřnásobná a až do stavby přehrady ve Vraném se zde rozprostíraly louky, které se pravidelně kosily zemědělsky obhospodařovaly. Stavba vranské přehrady zvedla vodu Vltavy i závěru toku

Sázavy o několik metrů a zatopila celý soutok. Špička zmizela pod vodou a následně ji odbagrovaly říční bagry, takže z ní dnes zůstalo pouhé torzo.

Vydáme se proti proudu řeky po vltavském břehu a před námi se objevuje krásná, dnes zalesněná silueta velkého ostrova. Na některých mapách se objevuje název Ostrov sv. Kiliána, což je ale chybný název, který vznikl spletením jmen ostrova a kostela na protějším břehu. Středověk ho od přelomu 10. a 11. století znal jako Ostrov sv. Jana, přesněji Ostrov sv. Jana Křtitele, a tento název mu dal třetí nejstarší (po stránci mužské řehole druhý nejstarší) klášter v Čechách. Všechny nejstarší kláštery patřily jednomu řádu, a to byl řád benediktinů, který založil na přelomu antiky a středověku Benedikt z Nursie, dnes označován jako svatý Benedikt. Činy sv. Benedikta a jeho založení benediktinského opatství v Monte Casinu jsou považovány za jedny z určujících dat, kdy se starověk a antika mění ve středověk. První benediktinské opatství u nás byl klášter svatého Jiří, který patřil ženám, jeptiškám benediktinkám a byl založen přímo v areálu Pražského hradu. Relativně nedlouho nato reagoval kníže Boleslav II. a Vojtěch Slavníkovce, neboli svatý Vojtěch, jeden z patronů české země, kteří společně založili klášter v Břevnově, dodnes stojící, fungující a úspěšně překonávající po staletí mnohá zničení, drancování a plundrování.

Pouhých několik málo let po založení břevnovského kláštera byl v roce 999 z popudu knížete Boleslava II. založen zdejší klášter na Ostrově. Boleslav II. však ve stejném roce umírá a realizaci zamýšlené stavby pravděpodobně uskutečnil až jeho syn Boleslav III. v roce 1000. Vzhledem k tomu, že domácích konventů tehdy bylo méně než

poskrovnu, byli sem přivedeni mniši z bavorského kláštera Niederalteichu v čele s opatem Lambertem. První mniši byli bezesporu Němci a v průběhu dalších staletí se konvent zdvojjazyčnil, nedá se říci přímo „počeštil“. Jména opatů, některých proboštů, převorů a starších bratří, která jsou zachována v urbářích a letopisech ostrovského kláštera, nám jasně dávají najevo, že zde němečtí

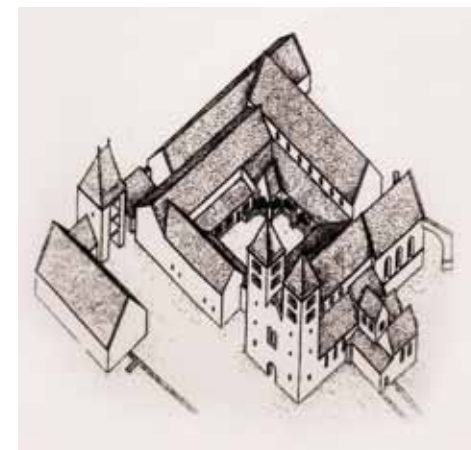

Klášter na Ostrově. Rekonstrukční model podle nákresů Františka Stehlíka, vlastní model je dílem Jaroslava Krušiny, zhotovený k miléníu kláštera na Ostrově. Regionální muzeum Jílové u Prahy.

mniši žili společně s mnichy českými. Pravděpodobně byl konvent postupem času více český než německý, ale vždycky se zde, tak jako v celých středověkých Čechách, spolu na jeho rozvoji a obnovách podíleli a v jedné komunitě společně žili Češi i Němci. Středověk neznal pojem národ a národnost, jak ho dnes chápeme my, středověk neznal

nacionalismus nebo xenofobii v podobách, jaké vnímáme my.

Zrod nacionalismu můžeme vystopovat kdesi v Německu v době napoleonských válek jako ryze utilitární a uměle vyvolané hnutí. Ve středověku bylo běžné, že obyvatel Českého království, který mluvil německy a češtině nemusel vůbec rozumět, by o sobě každému řekl, že je Čech. Tehdy lidé vnímali

J. Stehlík, 1947.

Půdorys kláštera, J. Hub, při výzkumu M. Richtera, 1976.

však existovaly úplně jiné jednotící celky a proudy. Češi a Němci, kteří zde žili vedle sebe, se určitě nevnímali jako multikulturní společnost, ale jako zcela samozřejmá komunita lidí, která žije v rámci Českého království a v rámci jedné řehole.

Podařilo se nám doplout na Ostrov sv. Jana Křtitele a před sebou vidíme rozsáhlé, krásně zakonzervované zříceniny ostrovského kláštera. Kdybychom se sem dopravili před 100 lety, viděli bychom pouze zvlněný a drsně zarostlý terén ostrova. Základy těchto budov začali odkrývat archeologické

Sekanka, Regionální muzeum v Jílovém u Prahy.

výzkumy na samém sklonku 19. století. Vystřídalo se tu několik generací archeologů, kteří tu pracovali pod záštitou nejrůznějších institucí. Nám už známý doktor Miroslav Richter se významnou měrou podílel na poslední etapě těchto výzkumů v 80. letech 20. století, po nichž následovala konzervace a dostavění zdiva do podoby, v jaké je vidíme dnes, a nejrůznější další úpravy, které naznačují sakrální, neboli církevní využití památky v současné době, které odstartovaly oslavy milénia ostrovského kláštera v roce 1999.

Základy zdiva, které kolem sebe vidíme, nám napovídají rozsah celého klášterního areálu. Vidíme pozůstatky velice rozsáhlé baziliky s několika apsidami, která byla velkolepě přestavěná v době Karla IV., vidíme zde budovy opatství, půdorys rajskeho dvora, konventu, hospodářské budovy a nejrůznější další stavby kláštera. Kdybychom zašli trochu dál od vykopávek, kde dnes rostou převážně náletové dřeviny, najdeme v pozadí velice pěkně zachovanou velkou klášterní studnu. A přesto tento areál, přibližně 80 metrů široký a 100 metrů dlouhý, je jenom malou částí celého klášterního areálu, který pravděpodobně zabíral většinu současného ostrova (původní ostrov měl větší rozsah, který je dnes zatopený) a z něhož nemalá část nebyla dosud archeologicky nejenom odkryta, ale ani dotčena. Na obdobné kláštery obvykle navazovala takzvaná laická sídliště, to znamená nějaké vsi nebo osady řemeslníků, kteří se na klášter vázali. Že tady takové sídliště muselo být a bylo, nám dokládá třeba velice známý a dramatický a až v současné době uzavíraný příběh takzvaných ostrovských dlaždic.

Jedná se o nádherné dlaždice se skvostnými ornamenty, které byly v několika nejrůznějších podobách často nacházeny právě

zde, při archeologických výzkumech na ostrově. Bývají na nich vytlačeny podoby lvů, bájných zvířat nazývaných gryfů, ornamenty různých rostlinných motivů a tak dále. Byly to dlažby skutečně skvostné a zájemci si je mohou prohlédnout v jílovském muzeu. Tyto dlažby se v naprosto identické podobě nacházejí v lokalitách, jako je bazilika sv. Vavřince na Vyšehradě, rotunda sv. Václava na dnešním Malostranském náměstí, ale i na vzdálenějších místech, jako je areál olomouckého biskupství nebo rotunda sv. Petra a Pavla ve Starém Plzenci u Plzně. Pokud se budeme zabývat otázkou, jak se dlažba dostala na Vyšehrad nebo Malou Stranu, můžeme si říci, že kníže zadal ostrovským mnichům – řečeno dnešními slovy – státní zakázku. Mniši na soutoku dlaždice vypálili, naložili na vory a odvezli je na Vyšehrad nebo na Malou Stranu. V tomto případě jde o jednoduchou a snadno vysvětlitelnou věc. S Olomoucí a Starým Plzencem je to však trochu problematičtější. Nebylo tedy všechno jinak? Badatelé a vědci se začali touto otázkou více zabývat. Dnes už máme expertizy, sepsané v desítkách a stovkách stran, které se zabývaly rozbořem hlíny, rozbořem přírodních kadlubů – to jest forem na dlaždice – a z toho vyplynulo zjištění, že dlaždice z ostatních lokalit nebyly vyrobeny v dílně na ostrově, ale jednalo se o subdodávky moderního pojetí. Představme si to následovně: kníže řekl – já bych chtěl v té či oné stavbě, která je odsud vzdálená 100 nebo 300 km, mít stejnou dlažbu, jakou vy máte na Ostrově. Jak to uděláme? A ostrovský opat odpověděl – není problém, dám vám své řemeslníky, ti si vezmou klášterní matrice na dlaždice, dojedou na místo, kde udělají cihelnu, nakopou hlínu a dlaždice na místě vypálí. Až bude práce hotová a zaplacená, tak se řemeslníci

Klášter na Ostrově, Jan Rendek, publikace 1000 let kláštera na Ostrově.

vrátí. Je tedy doloženo, že už v 11. a 12. století fungovalo jakési tržní hospodářství tak, jak ho známe my.

Nyní se podíváme na druhý, levý vltavský břeh, kde stojí velice působný a romantický areál korunovaný krásným kostelem, jehož věž má netypické zakončení. Na místě, kde obvykle bývá kříž, vidíme sochu svěťce. Jedná se o kostel sv. Kiliána, dnes v barokním hávu, ale přesto tento kostel není o mnoho

mladší než samotný ostrovský klášter. Původně se pravděpodobně jednalo o dřevěnou svatyni, přestavěnou během 11. a 12. století na kamennou, z románské podoby posléze přestavěnou goticky a po velkém požáru na sklonku 17. století přestavěnou do dnešní podoby. Tento kostel vznikl jako farní kostel pro obyvatele okolí kláštera. Kostel v areálu kláštera fungoval pro mnišskou komunitu, pro řeholníky, případně pro laické bratry

Klášter po povodni r. 2002, jedna z apsid. Regionální muzeum v Jílovém u Prahy.

Klášter na Ostrově – jedna z apsid románské baziliky. Regionální muzeum v Jílovém u Prahy.

a řemeslníky, žijící s mnichy pospolu. Ostatní věřící ho pravděpodobně mohli navštěvovat o velkých svátcích, ale za běžnou bohoslužbou chodili právě do kostela sv. Kiliána. Zasvěcení kostela, tzv. patrocinium, je krásným dokladem toho, odkud sem mniši přišli a kdy mohl být zdejší kostel založen. V celých Čechách, respektive v celé České republice, je

i relikviář s jeho ostatky. Ten se do dnešních dnů bohužel nedochoval, byl zničen při ničivém požáru v 17. století. V areálu kostela se nachází zvonice, která je ale výrazně mladší, renesanční, ale je pravděpodobné, že stojí na místě nějaké středověké zvonice dřevěné. Vidíme tu také pěknou barokní kostnici a mohutnou budovu fary, která stojí na gotických

zůstatcích. Jde o místo neuvěřitelného souběhu úvozů a strží různě se proplétajících a přetínajících rýh. Není to ani dílo nějakého zemětřesení, které by tu roztrhalo půdu, ani nějaké podivné kutání lidí, kteří by se tu cosi snažili najít, ale jde o velice unikátně zachovaný pozůstatek středověké dálkové cesty, dnešními očima dálnice, která

v Kamenném Přívoze, tehdy zvaném Přívozec, na Jílové a ku Praze. Tyto cesty nefungovaly všechny současně, těchto 15 až 20 cest zde nebylo proto, že by tu byl tak obrovský provoz, ale protože cesty nebyly výrazněji dlážděné, pouze vyježděné ve spraši, vznikaly vybrzdováním projíždějících povozů, a pokud přišly přívalové deště, cestu vážně

Archeologický průzkum a úpravy terénu na Ostrově před napuštěním přehrady ve Vraném. Foto z roku 1934, autor neznámý. Archiv Vojtěch Pavelčík.

Kostel ve Sv. Kiliáně s Ostrovem. Foto z první poloviny 20. let 20. století. Foto Josef Dvořák, Davle. Archiv Vojtěch Pavelčík.

toto jediný kostel zasvěcený světcovi sv. Kiliánovi. Zatímco v Bavorsku, odkud mniši pocházeli, se sv. Kilián těší velké úctě a má tam několik desítek kaplí, kostelů a svatyní. Svatý Kilián byl původně Skot, který působil v Bavorsku a kde také zemřel. Mniši, kteří sem přišli s opatem Lambertem z Niederalteichu, přinesli ostatky sv. Kiliána s sebou a založili zde k jeho úctě kostel, kde byl uložen

základech, a při níž už v době vrcholného středověku byla farní a klášterní škola.

Prohlídkou tohoto areálu, který je historickou i archeologickou kulturní památkou, však naše návštěva levého břehu Vltavy ještě nekončí. Vydáme se do svahu po přilehlé nenápadné cestě vzhůru do strání nad kostelem sv. Kiliána a přibližně po 300 metrech stoupání dorazíme do místa, nad kterým nám

tudy směřovala od západu a od jihozápadu. Sestupovala tu jedním svým ramenem dolů k ostrovskému klášteru, jako velice významnému mocenskému, kulturnímu a ekonomickému centru zdejší krajiny, překračovala brodem řeku a mířila vzhůru nám už známou cestou Sekankou a přes městečko směrem k dnešnímu Hradištku pokračovala na jižní a východní Čechy a přes brod

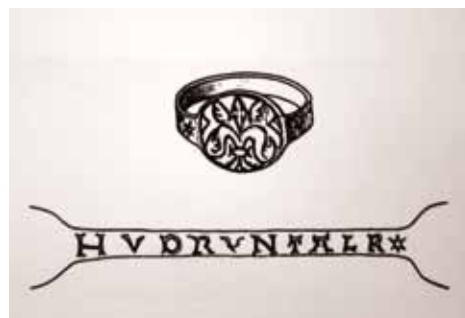
poškodily, a proto byla její trasa o kus dál přeložena. Tímto způsobem vznikala síť cest a stezek v průběhu několika staletí. Největší komunikační ruch zde byl od 12. do počátku 15. století, po zániku ostrovského kláštera v bouřích husitských válek však víceméně utichl a už nebyl v takové míře nikdy obnoven. Ale rozhodně jde o místo velice zajímavé a dokonce se nám podařilo – což je zcela nové

a dosud nikde nepublikované zjištění – vedle oněch cest lze objevit malý těžební areál, nepochybně související s prospekci na zlatě. Zmíněný areál má délku přibližně 150 metrů a šířku 50 až 100 metrů. Jak zde byla těžba úspěšná, nejsme dnes schopni určit, ale můžeme se o to aspoň pokusit. Je nepochybné, že zde pokusy o těžbu probíhaly, a velmi pravděpodobné, že byly financovány ze zdrojů ostrovského kláštera, pro nějž to byla

další forma podnikání. Víme, že u obcí Sloup a Račany a na řadě dalších míst probíhala ve velkém rozsahu velkokapacitní povrchová těžba zlatých rud a na všech těchto místech probíhala buď přímo v investici ostrovského kláštera a pro jeho zisky, nebo klášter pronajímal své pozemky soukromým těžářům. Neboť středověké kláštery působily na rozdíl od tehdejší šlechty jako skutečné soběstačné ekonomické celky.

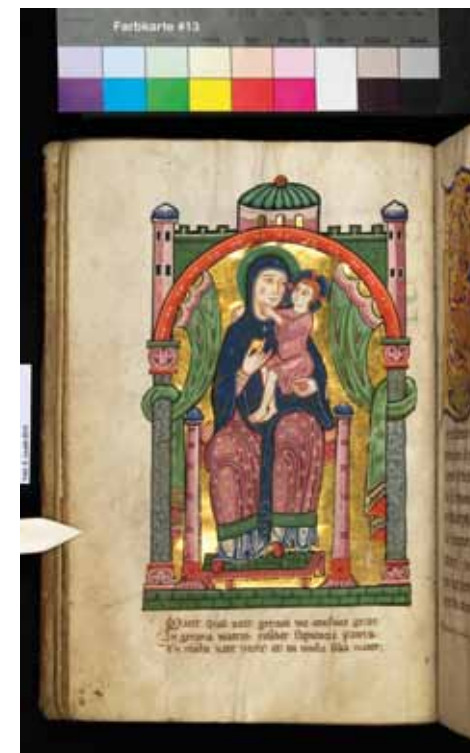
Relief dlaždice vyráběné klášterem na Ostrově.

Prsten s nápisem.

Ostrovský žaltář. Pražský hrad.

Ostrovský žaltář. Pražský hrad.

ORA ET LABORA – MODLI SE A PRACUJ

Pohledy historiků na působení benediktinů v Čechách.

Část přednášky z pořadu ČT – Historie.cs věnované tomuto tématu.

Historie.cs:

Jaké jsou počátky benediktinského řádu v Čechách?

Mluvíme o řádu, který je spojen s úsvitem našich dějin, s řeholí svatého Benedikta je spojen právě vůbec nejstarší klášterní život na českém území, ale ještě dříve než benediktini se u nás objevili benediktinky – sídlily v klášteře u svatého Jiří na Pražském hradě, založen byl asi 967 našeho letopočtu.

**Doc. PhDr. Petr Kubín, Ph.D.,
český historik zabývající se především
kulty svatých ve středověku,
úryvek přednášky z pořadu Historie.cs:**

... Zde se dostáváme na pole jaksi velmi spekulativní, protože v učebnicích dějepisu se tvrdí, že sem přišly benediktinky řekněme v roce 973 nebo 967, ale ono je velmi pravděpodobné, že v 10. století – mluvíme o svatém Jiří na Pražském hradě – že v 10. století to ještě nebyly benediktinky, ale že to byly kanovničky nebo kanovnice, že to byl vlastně spolek žen, který měl jakési volné předpisy a teprve až v průběhu

11. století, v době, kdy probíhala v církvi tzv. gregoriánská reforma, z toho vznikl benediktinský klášter. Takže je otázka, jestli tady můžeme hovořit už o nejstarším benediktinském klášteře. Je to určitě nejstarší klášter v Čechách, ten u svatého Jiří na Pražském hradě, založen asi 967, ale zřejmě ty benediktinky tam při-

Plastika Ukřižovaný, smalt nalezený po povodni v roce 1799 v klášteře na Ostrově.

šly – nebo ten klášter se změnil v benediktinský až v průběhu 11. století. Podobně obtížné je to s nejstarším benediktinským klášterem mužským. Za ten se uvádí v učebnicích dějepisu, že to je Břevnov, založen 993 svatým Vojtěchem. Já jsem se nedávno touto otázkou

hlouběji zabýval a překvapilo mě, jak pozdní jsou prameny, které hovoří o tom, že ho založil svatý Vojtěch. Ten vyprávěcí pramen je až ze 14. století, to je Pulkavova kronika z doby Karla IV. a ty listinné prameny jsou až ze 13. století. Čili to je obrovská vzdálenost a velmi mě překvapilo, že v obou nejstarších životech svatého Vojtěcha, které vznikly hned po jeho smrti, čili okolo roku 1000, se o tom vůbec nehovoří. Čili domnívám se, že klášter, který je na Břevnově, nezaložil svatý Vojtěch, protože to by se určitě v těch nejstarších životopisech objevilo, a že je pravděpodobně mladší. O kolik let je mladší, se zatím nedá přesně říci, ale řekl bych, že by to mohlo být asi o 50 let, v době, kdy je tady první zakládací vlna klášterů, v době okolo roku 1040 za knížete Břetislava I.

**Mgr. Dušan Foltýn,
český historik specializující se
na kulturu a umění středověku:**

Benediktini přesto byli už v 10. a dokonce i v 9. století v Čechách přítomni. Nebyl zde sice jejich klášter – nebo pravděpodobně do konce 10. století zde nebyl jejich klášter, ale byli zde individuálně. Protože benediktini se zapojili do misijní činnosti už v době Velké Moravy. Naše území bylo cílem benediktinů, kteří přicházeli do Čech z Řezna, zejména z kláštera svatého Jimrama, proto si vybudovali poblíž Rozvadova celu, jakousi základnu pro misie do Čech. Na Moravu přicházeli benediktini z pasovské diecéze. To znamená, že přítomnost benediktinů na našem území, krátkodobá i možná dlouhodobější, je již od první poloviny 9. století.

**Prof. PhDr. Ing. Jan Royt,
český historik umění:**

Samozřejmě první benediktinské kláštery vznikají v prostředí Itálie a Francie. Tady je třeba ještě říci, že to mělo své předstupy ve Francii

v Tours a v dalších komunitách, ale co se týče dalšího rozvoje, tak je to především právě důležitost francouzského prostředí – právě tyto kláštery se pak dále šířily do německých zemí, rakouských zemí a vlastně do celé Evropy. A také do Anglie a i dokonce do severských zemí.

Fra. Angelico - sv. Benedikt, zakladatel řádu Benediktinů.

**Sestra Najmanová,
matka představená řádu benediktinek,
sídlícího na Bílé Hoře:**

Zakládání kláštera benediktinek v Čechách byla v podstatě záležitost tisíciletí. Možná to zní trochu nadneseně, ale je to opravdu tak, protože

první klášter v Čechách založila Přemyslovna Mlada a to v roce 973, čili na konci prvního tisíciletí. Přemyslovna Mlada přivezla s sebou benediktinky z Říma. Takže ona vstoupila v Římě do kláštera a odsud přivedla první sestry do Čech. Tenhle klášter byl velmi významný pro českou kulturu a vzdělanost, protože tyto

sestry vzdělávaly mladé ženy přímo v klášteře, a dá se říct, že vůbec první překlady svatého Písma byly provedeny právě zde v tomto klášteře do češtiny nebo minimálně ty mnišky přidávaly k latinským textům nějaké české poznámky, takže takhle vznikaly první komentáře Písma v češtině. Tenhle klášter měl současně

nejdelší trvání, trval až do roku 1782, kdy ho zrušil dekretem Josef II. Další založení v Čechách proběhlo v roce 1888, kdy přišly mnišky ze Salzburku, založily klášter v Praze na Smíchově u kostela svatého Gabriela. Tento klášter se rozvíjel velmi slibně, během dvaceti let působení do něj vstoupilo kolem dalších osmdesáti

Podromos, klášter Řecko.

Svatyně Sacro Speco založená sv. Benediktinem z Nusrie, zakladatelem řádu benediktinů..

Nejstarší benediktinský klášter - Itálie, Monte Cassino.

Kladruby, benediktinský klášter.

Benediktinský klášter Maria Lach, Kolín nad Rýnem.

Emausy - benediktinský klášter - ukázka architektury.

sester, mezi nimi rovněž Češky, ale poněvadž v té době se schylovalo ke vzniku Československé republiky, rozhodly se tyto sestry odejít zpět do Rakouska, a to ke Gratzu do kláštera v Bertoldsteinu. S nimi odešly také všechny české sestry, tím pádem od roku 1919 opět nebyly žádné benediktinky v Čechách, a když potom byla možnost po sametové revoluci 1990 opět vstoupit do kláštera, tak se ukázalo, že vlastně není kam vstoupit, protože tahle spiritualita tady nebyla. Mohlo k tomu dojít až s pomocí bavorské mnichovské komunity Venio,

Klášter du Sacré Coeur de Paray le Monial. Benediktinský klášter, Francie.

Klášter na Ostrově, model - Vorel - Krušina. Regionální muzeum v Jílovém u Prahy.

kteřá zde založila v Praze na Bílé hoře klášter, rovněž pod názvem Venio, v roce 2007. Zatím je v Čechách pouze naše komunita benediktinek, která vede poněkud netypický způsob života, to znamená, že nežijeme jako klauzurové benediktinky, jak je ve světě obvyklé, nenosíme hábity každý den, pouze tenhle liturgický oděv na modlitby a na mši svatou, jinak chodíme v civilním oblečení.

Dušan Foltýn:

Doplnil bych trochu to starší období, vznik Benediktovy řehole. Ať ji napsal Benedikt nebo někdo jiný, ona z velké části je převzata ze starších textů řeholních pravidel. Vlastně navazuje na 200 let vývoje. Ony první kláštery vznikaly v Egyptě již začátkem 4. století. Je tam velice důležitý mezník, vznik řehole svatého Pachomia, kterou dodnes používají kóbské kláštery.

Pak další důležitý mezník je 4. století – činnost Kapadutských otců. Svatý Basil Veliký, který znal jak egyptské kláštery, tak kláštery na Předním východě, v dnešní Sýrii a ve středním Turecku, v Anatolii a v Kappadokii – zejména v Kappadokii vytvořil takové kláštery, které si vzaly poučení jak z těch egyptských vzorů, tak z těch předovýchodních a vzdaly se askeze, která byla typická pro syrské kláštery, i z těch velkoklášterů, v kterých byly tisíce mnichů, které byly typické pro prostředí Egypta. A vytvořil vlastně jakýsi vzor, takovou střední cestu, na kterou navázal právě svatý Benedikt a jeho řehole. Svatý Benedikt ostatně svatého Basila Velikého zmiňuje.

Historie.cs:

Regule svatého Benedikta, co bylo vlastně obsahem těchto regulí?

Petr Kubín:

Je to takový velmi podrobný návod. Mnich se v nich dočte úplně všechno, co potřebuje. To znamená přesný denní harmonogram, od rána až do večera, jak se má modlit, co má číst, kde má pracovat, jak má poslouchat. Pak je tam návod na to, jak má ten dům, tedy ten klášter žít pohromadě, to znamená, jak se volí opat, kdo může být opatem, jací jsou jeho podřízení, jaká mají privilegia. No a konečně je to návod i ke zbožnému životu, jak si představovali, že ten jejich život má vypadat. Oproti té východní spiritualitě ta západní spiritualita je jasně kolektivní. Zatímco na východě je to individuální askeze, kde se říká, že člověk nedojde míru, dokud si neuvědomí, že je pouze Bůh a on, tak na západě se jde k Bohu skrze kolektiv. Navíc se tam přejímají jasné římské ctnosti, to znamená stabilita, pořádek, kladný vztah k práci –

Jan Royt:

– *naslouchání*, tedy i druhému.

Petr Kubín:

Ano, přesně tak, poslušnost představenému, čili je to taková až vojenská disciplína, tady vlastně Benedikt o tom mluví jasně – nic ať není důležitější než modlitba v chóru, zahálka je nepřitelem duše.

Dušan Foltýn:

Zahálka je nepřítel duše – to říká Basil Veliký. To Benedikt převzal. A tu podřízenost, tu převzal už od Pachomia.

Historie.cs:

Ora et labora – modli se a pracuj
Je evidentní, že pravidla řádu
mají hlubší historické kořeny a řada
myšlenek je převzata z minulosti,
ale je zajímavá ještě jedna věc,
a to je to známé heslo benediktinů:
Ora et labora – modli se a pracuj.
Co to znamenalo pro každodenní
život v benediktinském klášteře?

Klášteř na Ostrově. Jan Rendek, Národní muzeum.

Jan Royt:

Funkce hesla Ora et labora – modli se a pracuj skutečně benediktini naplňovali, když se podíváme na ideální podobu benediktinského kláštera, jak ji známe ze St. Gallen, tak tam je škola, nemocnice, jsou tam ale i dílny, jsou tam stáje, takže už vidíme, že součástí toho kláštera jsou prostory, které sloužily i pro tyto účely. A velmi krásně to můžeme vyložit třeba na tom, že si iluminovali rukopisy. Ale takový kodex, to je třeba 300 fólií, foliantů, a to znamená stádo nejméně

300 ovcí nebo oslů. Takže vidíme, že i tyto věci prostě bylo nutné jaksí sehnat a to ještě nepočítáme pigmenty a další věci. Takže klášter, když se podíváme, byl takovou samostatnou hospodářskou jednotkou. On byl opravdu vlastně takovým malým obrazem nebes určité části země, kde to bylo nejen v té modlitbě, ale bylo to i v té činnosti jaksí hospodářské, aspoň z toho ideálního plánu tyto hospodářské věci můžeme dobře vidět.

Jižní část Ostrova ve Sv. Kiliáně s nově upravenými zbytky kláštera. Foto z let 1936–1939, Foto Josef Dvořák, Davle. Archiv Vojtěch Pavelčík.

Dušan Foltýn:

Tam byla představa, že klášter by měl být soběstačný. To znamená, měla by to být i ekonomicky soběstačná jednotka, a nejednalo se jen pouze o práci typu iluminování rukopisů, ale skutečnou fyzickou práci třeba na poli. Ta je tam vysoce oceňována a je zdůrazňováno, že bratři to mají brát jako důležitý úkol. Ty kláštery mnohdy byly na tom i materiálně závislé. Ne každý klášter byl bohatý, kláštery i prodávaly výrobky ven, do laického prostředí, a je tam pozoruhodné, že je tam zdůrazněno, že je mají prodávat poněkud laciněji, za nižší ceny, než je prodávají světští řemeslníci. To znamená, že ty kláštery byly i ekonomické jednotky, měly být samostatné, autarktní, a pokud to prostředí, možnosti dovolovaly, tak i prodejem těchto výrobků získávali prostředky.

Historie.cs:

Na kterých dalších místech Čech a Moravy se objevují benediktinské kláštery?

Petr Kubín:

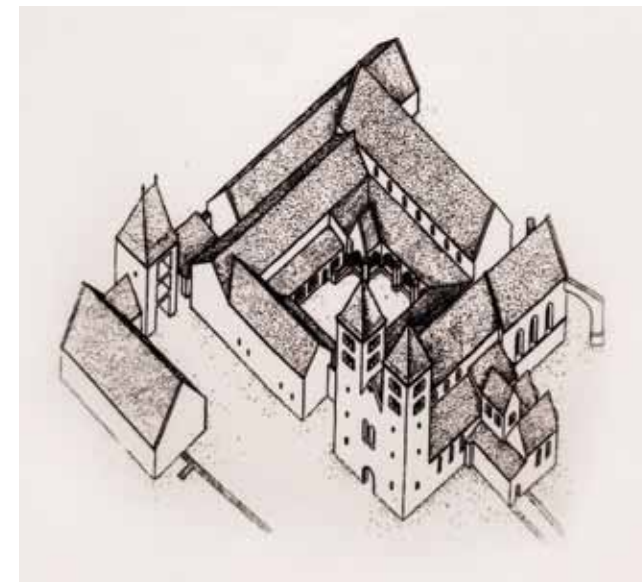
Jsou to ty naše nejslavnější kláštery, takže vedle Břevnova je to samozřejmě Sázava, asi taky okolo roku 1040 založená, také za takových legendárních okolností svatým Prokopem. Ale abych ještě zůstal u tohoto výčtu, tak máme nejstarší klášter na Moravě a to je Rajhrad. Jižně od Brna je slavný klášter benediktinský přímo před branami Olomouce, Hradiště, které se později stalo tedy klášterem premonstrátů, no a pak samozřejmě v západních Čechách asi ta nejkrásnější benediktinská stavba jsou Kladruby, založená roku 1115.

Jan Royt:

A nesmíme ovšem zapomenout na Ostrov u Davle, který patří k významným benediktinským sídlům.

Zbytky staveb kláštera na Osrově, Národní muzeum. Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu, fotoarchiv, stav 1910.

Ostrovský klášter, Archeologický atlas.

Dušan Foltýn:

Pokud kolega má pravdu s posunutím datace založení Břevnova, tak se nám může stát, že tím nejstarším mužským klášterem v Čechách bude právě Ostrov u Davle.

Petr Kubín:

Tak tam – já bych tady byl opatrný udělat nějakou chronologii, protože u toho Ostrova také nemáme vlastně žádné prameny pro tu nejstarší dobu, takže já bych to všechno jaksi sunul k té nejstarší vlně okolo toho roku 1040 a je dost možné, že ty kláštery byly založeny společně, spolu také s nejstarší kolegiátní kapitulou ve Staré Boleslavi.

*Děkujeme redakci Historie.cs
za použití úryvků přednášky
www.ceskatelevize.cz – Modli se a pracuj*

Mapa držav kláštera na Ostrově. Období po zániku Sekanky.

Klášter na Ostrově, publikace Mezi řekami Vltavou a Sázavou.

Soutok Vltavy a Sázavy se Sekankou a klášterem na Ostrově, 1940.

ZÁVĚREM JAN VIZNER

Myslím, že jsme si celé meziříčí se Sekankou v zásadě popsali.

Celkově se jedná o velice krásné a zajímavé místo a i jaksi z krajinářského hlediska by si zasluhovalo další a další a delší povídání. Dalo by se nekonečně povídat o tom, co všechno se tu našlo, jak velice zajímavé předměty. Ten soubor předmětů ze Sekanky je nekonečný a každý z nich nebo mnohé ty předměty by si zasluhovaly samostatnou kapitolu v našem vyprávění. Ale pro ty, kteří by po takovémhle příběhu toužili, tak opravdu doporučím si sehnat nebo půjčit úžasnou knihu Mirka Richtera „Hradištko u Davle, městečko ostrovského kláštera“, tam to všechno je a myslím si, že rozbor těch nálezových fondů už nikdo jiný po něm tak pěkně nezvládne. Je třeba si také uvědomit, že kdyby nebylo smrti Přemysla Otakara II. na Moravském poli, kdyby na tom Moravském poli vyhrál nad Rudolfem Habsburským, kdyby se potažmo následně stal místo něho králem římským,

nejmocnějším panovníkem středověké Evropy, kdyby zde to městečko nezaniklo braniborským vpádem, ale pokračovalo ve své prosperitě, tak tady dnes možná stálo okresní město tak, jako stojí třeba v Táboře, a možná, že by nebylo ani Jílové, že by nebylo ani Davle a možná by nebyla ani Zbraslav a zbraslavský klášter a tady by se dneska sbíhaly nitky jakési okresní politiky a ekonomiky a kultury, takže bylo by dobré si uvědomit, jaký význam toto místo má, jaké ve své době mělo pro zdejší region, a bylo by dobré mu věnovat nejenom pozornost, ale i úctu ve chvíli, kdy se na ně přijdeme podívat. Současně bych si uměl představit, kdyby tady byl rekonstruovaný některý objekt na původním půdorysu... Kdybychom se zajeli podívat do nádherného archeologického parku pod jménem Villa Nova v Uhřínově v Orlických horách, tak tam třeba takováhle stavba rekonstruovaná je a je to přímo na základě výzkumů a znalostí tady ze Sekanky. Podobné stavby jsou ke spatření

Obálka publikace *Hradištko u Davle*, Miroslav Richter, Academia 1982.

v archeologickém parku na Liboci v Praze 6 a víme už dneska, jakými technologiemi ty stavby vznikaly, jak se budovaly, takže byť třeba v náznaku tady něco podobného zbudovat, tak aby se sem návštěvníci mohli přijít podívat, aby si udělali představu o tom, co tu skutečně mohlo stát, bylo by to velice pěkné a to místo by si to zasloužilo a ti, kteří v okolí žijí a ti, kteří ho navštěvují, třeba na výletech, tak by si to zasloužili také. A kdyby se to v budoucnu podařilo v součinnosti s místními municipalitami a místními nadšenci, tak bychom byli rádi my z Regionálního muzea v Jílovém u Prahy a byla by určitě ráda i Sekanka a byli by určitě rádi i ti, kteří tu kdysi žili a ti, kteří to kdysi zakládali, ať už to byli opati ostrovského kláštera nebo král železný a zlatý.

*Vyprávění Mgr. Jana Viznera
zaznamenal a dalšími texty a fotografiemi
doplnil Václav Šmerák, Mezi řekami*

Současná Sekanka nad soutokem Vltavy a Sázavy. Foto V. Šmerák.

Závist

Keltské oppidum

Davle

Most u „Remagenu“

Sekanka

Zaniklé
středověké městečko

Ostrov

Benediktinský klášter
sv. Jana Křtitele

sv. Kilián

Kostel sv. Kiliána

INFO stezka
SEKANKA

Hradištko

Koncentrační
tábor
z 2. světové války

Naučná stezka

Regionálního muzea v Jílovém u Prahy

- zaniklé středověké sídliště Sekanka
- Ostrovský klášter – kostel sv. Kiliána

INFO stezka SEKANKA - klášter na OSTROVĚ - sv. KILIÁN

1. Význam lokality Sekanka
2. Městečko v historii Čech
3. Archeologický výzkum
4. Pozůstatky objektů
5. Vykopávky, nálezový fond
6. Tesaná stezka ve skále – Sekanka
7. Klášter na Ostrově – historie
8. Stavebněhistorický vývoj kláštera
9. Vrcholná doba kláštera do roku 1420
10. Kostel sv. Kiliána

Středočeský kraj

SOUČASNOST ROKU 2016

Sekanku jsem poprvé navštívila coby sedmiletá, když jsme si ji s mým bratrem zvolili za cíl našeho nedělního výletu na kole. Musím přiznat, že mě tehdy lákalo spíš pohřebiště starých věcí – obecní skládka odpadků... Dnes už vím, že byla na místě středověkého pohřebiště, což je zvláštní ironie osudu tohoto místa. Když jsme přijeli na místo a odhodili kola do spadaneho listí, začali jsme se procházet kolem jam. Bratr mi poutavě vyprávěl, jaký mají jámy původ a jak tam v dávné minulosti žili lidé. Nevím, kde příběh vyslechl, ale na mě jeho slova působila téměř magicky. Představovala jsem si, jak těmi místy pobíhala tlupa dětí, kterou nikdo nehlídal, a večer se tísnili s ostatními členy rodiny v jedné hliněné místnosti a snažili se jeden druhého zahřát. Zamilovala jsem si toto místo a od té doby se na něj vypravila nesčetněkrát. Kromě jam se mi líbily i výhledy na ruiny ostrovského kláštera, výhled na soutok, zvlášť když šla dřenice a řeka působila zlověstně. Sestupovala jsem po vysekané cestě a hledala rýhy od kol vozů a brzdění. Na samotné špičce soutoku jsem už mívala dojem nepatřičnosti, jako bych vstoupila někomu do zahrady, na neohlášenou, nechci říci nezvanou, návštěvu.

O místě jsem se dověděla více až z knihy Miroslava Richtera „Hradištko u Davle“, kterou jsem si před několika lety půjčila v benešovské knihovně. Ve fondu hradištské knihovny bohužel chybí. Část knihy jsem si ofotila a čerpala z ní při besedách nebo vycházkách s dětmi přímo na Sekanku. Po letech jsem si tak mohla ověřit, že příběh pořád funguje. Se stejným zaujetím, s jakým jsem kdysi příběh vyslechla já, naslouchaly vyprávění i mé vlastní děti, ale i děti z místní školy a školky, s nimiž jsem se na místo vypravila. Ráda vzpomínám na reakce dětí, které nemohly uvěřit, že jámy v zemi jsou bývalé domy a že byl na Sekance před tolika staletími takový čilý život.

V roce 2010 se několik hradištských zastupitelů rozhodlo dovést na Sekanku cyklostezku, což se podařilo, a umístit sem informační tabuli o historii tohoto místa. To, že se realizace tabule posunula o dalších šest let, bylo souhrou několika nepříznivých okolností.

Ráda bych poděkovala Václavu Šmerákovi a jeho sdružení Mezi řekami za výborný nápad oslovit historika a archeologa Jana Viznera a společně dostat poutavý příběh Sekanky do povědomí veřejnosti. Věřím, že tato útlá

knížečka pomůže všem zájemcům udělat si představu o tom, kdo byli dávní obyvatelé Sekanky, odkud a proč sem přišli, jak zde žili a jaký nepříznivý osud městečko nakonec postihl. Věřím, že knihu využijí i učitelé při výuce, protože mají ověřené, jak moc děti baví historie, kterou si mohou „ohmatat“. Z knihy mám radost i jako knihovnice, neboť se opět rozšíří nabídka regionální literatury, o kterou mají čtenáři velký zájem. Vlastně mohu říct, že se v posledních letech police vyhrazená pro regionální literaturu slibně zaplňuje, a to hlavně díky sdružení Mezi řekami.

Touto větou bych mohla skončit, ale ještě mě tíží jedna myšlenka, kterou mi zasadili do hlavy žáci místní školy po vyslechnuté přednášce v knihovně. „Nám by se líbilo, kdyby se tam některé domy znovu postavily, abychom si je mohly prohlédnout. Aby tam byl takový skanzen.“ Tak o tom společně přemýšlejme, třeba tento nápad začne tížit i některé zastupitele, pracovníky jílovského muzea i majitele dotčených pozemků a bude nás tížit natolik, až to nevydržíme a proměníme myšlenku v činy. Sekanka by si to jistě zasloužila.

Lucie Hašková

OSTROV, SV. KILIÁN A VIZE ROZVOJE DAVLE

Před několika lety byla zpracována pro městys Davle vize rozvoje, ve které byly zmíněny i místní památky. Navržené úpravy se samozřejmě týkaly i zbytků Ostrovského kláštera, pro který by měla být zajištěna přístupnost, popřípadě průvodcovská služba a připraveny informační tabule. Ty by se na žádost farnosti měly ještě letos objevit u kostela sv. Kiliána.

Podle představeného návrhu jsou potřeba úpravy terénu, trvalá údržba trávníku, kterou od roku 1991 provádělo pouze farní společenství v souvislosti s červnovými poutními slavnostmi. Je zvažována úprava rajského dvora, výsadba rostlin obvykle pěstovaných v klášterních zahradách, eventuálně umístění kopie alespoň jednoho z náhrobků, které byly objeveny při archeologických vykopávkách.

Náhrobní deska opata Heřmana (vládl 1289 – před 1313)

Při prezentaci této vize byla připomenuta myšlenka vzniklá již při oslavách připomínajících roku 1999 milénium vzniku druhého mužského kláštera na území dnešní České republiky.

Námětem bylo důstojné uložení ostatků řeholníků objevených na ostrově a jako vhodné místo byla uvažována budova někdejší márnice stojící na levém břehu Vltavy vedle kostela. Po předběžném jednání návrh akceptoval správce farnosti. Podpora této místní aktivity byla vyslovena i ze strany pražského arcibiskupství.

Městys Davle se zapojil do projektu „Klášterní stezky“ Univerzity Karlovy a navrhoval tuto, vzhledem k současným zákonům a jistě mnoha potřebným jednáním a povolením, obtížnou záležitost realizovat roku 2020, při příležitosti 600. výročí zničení kláštera.

Karel Vančura, Davle

POUŽITÁ LITERATURA:

Filip Igor, Zaniklé středověké město u Hradištka u Davle, Praha 1982
Fiala Zdeněk, Přemyslovské Čechy: Český stát a společnost v letech 995–1310, Brno 2003
Klápště Jan, Proměna českých zemí ve středověku, Praha 2005
Nekuda Vladimír, Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu, Brno 1961
Richter Miroslav, Hradištko u Davle: městečko ostrovskeho kláštera, Praha 1982
Turek Rudolf, Čechy v raném středověku, Brno 2003
Smetánka Zdeněk, Hledání zmizelého věku
Sborník, 1000 let kláštera na Ostrově
Morávek Petr, Litochleb Jiří, Jílovské zlaté doly

Jan Vizner,
archeolog, historik a badatel
Václav Šmerák

SEKANKA

Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Zaniklé město na ostrohu nad soutokem
Vltavy a Sázavy v dosahu kláštera na Ostrově
obývaném po staletí řádem benediktinů

Text přednášky: Mgr. Jan Vizner
Editor Václav Šmerák
Grafická úprava, sazba Pavlína Najfusová
Jazyková spolupráce Lucie Hašková
Korektury 4 Advantage
Vydalo Mezi řekami, z.s.
Vytiskl Tisk do 1000
64 stran, druhé vydání, Krňany, Jílové 2017

Info sešity a knihy o regionu mezi Vltavou a Sázavou si můžete objednat na adrese:
Mezi řekami, Krňany 86, 257 44, mail: info@mezirekami.cz, mob. 603196678
a Obecní úřad Hradištko, Chovatelů 500, Hradištko, 252 09, tel.: 257740441-2, e-mail: obec@hradistko.cz

www.mezirekami.cz/Facebook.com/mezirekami

ISBN 978-80-260-9899-7

*Foto na další straně:
Závěrečné letecké foto Vltavy
a ostrova s klášterem na Ostrově
u Davle Jiří Jiroušek.*

Vize Sekanky roku 1260. Obrazová montáž foto středověkého skanzenu Řepora (J. Vizner) se zákresem terénní situace na Sekance archeologa Miroslava Richtera.